

EI R2010:21

Övervakning och transparens på elmarknaden

Åtgärder för att öka förtroendet
för elmarknaden

Energimarknadsinspektionen
Box 155, 631 03 Eskilstuna
Energimarknadsinspektionen R2010:21
Författare: Marie Pålsson, Therese Lager, Elin Söderlund, Sigrid Colnerud Granström och Jens
Lundgren
Copyright: Energimarknadsinspektionen
Rapporten är tillgänglig på www.ei.se
Tryckt i Eskilstuna 2010

Förord

Elmarknaden är en utvecklad och väl fungerande marknad. Dock kan det konstateras att förtroendet för marknaden är lägre än vad som är önskvärt. Den gångna vinterns debatt om tillfälligt kraftigt stigande priser är ett tydligt exempel på detta. Även samägandet i kärnkraften hos de tre största elproducenterna i Sverige har skapat debatt om de potentiella riskerna för konkurrenshämmande agerande på marknaden.

För att öka förtroendet på elmarknaden finns det inga enkla och snabba lösningar. Det gäller snarare att finna ett flertal olika vägar för att öka informationsspridning och förståelse för marknaden vilket i sin tur bidrar till ökat förtroende.

Regeringen gav i juni Energimarknadsinspektionen i uppdrag att analysera om det finns behov av förändringar beträffande information till företag och konsumenter om elproduktion och prisutveckling. I uppdraget ingick vidare att överväga om det finns behov av förändringar gällande myndigheternas övervakning av elmarknaden samt om det finns alternativa vägar för att uppnå en ökad transparens och ökat förtroende för elmarknaden.

Energimarknadsinspektionen har genomfört uppdraget genom att samråda med Konkurrensverket, Affärsverket svenska kraftnät och Strålsäkerhetsmyndigheten. Inspektionen har även inhämtat synpunkter från marknadsaktörer genom en hearing rörande övervakning och transparens på elmarknaden.

Eskilstuna den 30 november 2010

Yvonne Fredriksson

Marie Pålsson

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Inledning	9
1.1 Uppdraget	9
1.2 Avgränsningar.....	10
1.3 Projektorganisation.....	10
2 Övervakning och transparens på elmarknaden idag	11
2.1 Nord Pool Spot.....	11
2.2 Energimarknadsinspektionen	13
2.3 Affärsverket svenska kraftnät	15
2.4 Statens energimyndighet	15
2.5 Konkurrensverket	16
2.6 Strålsäkerhetsmyndigheten	17
2.7 Nordic Energy Regulators, NordREG.....	17
2.8 Europeisk övervakning av elmarknaden.....	18
2.9 Svensk Energi	19
3 Analys av aktuella frågor angående övervakning och transparens	21
3.1 Transparens	21
3.2 Övervakning.....	25
3.3 Samordning.....	28
4 Energimarknadsinspektionens slutsatser och förslag	29
4.1 Låg förståelse för marknadens funktion påverkar förtroendet	29
4.2 Marknadens aktörer ska ha tillgång till samma information samtidigt.....	29
4.3 Ökad transparens kring hanteringen av kapaciteter.....	30
4.4 Ökad insyn minskar riskerna med samägd kärnkraft	30
4.5 Ökad nationell insyn i elbörsens verksamhet kan innebära högre förtroende för marknaden	31
4.6 Bättre samordning mellan myndigheternas uppdrag kan bidra till ökat förtroende.....	31
Referenslista	32
Bilaga 1 Code of Conduct	
Bilaga 2 Inspektionens hearing i korta drag	
Bilaga 3 Handel på elmarknaden	
Bilaga 4 Instruktioner för Energimarknadsinspektionen, Svenska kraftnät, Energimyndigheten och Konkurrensverket	

Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen har på regeringens uppdrag beskrivit och analyserat ett antal aktuella frågor rörande övervakning och transparens på elmarknaden. Bakgrunden till uppdraget ligger dels i den gångna vinterns produktionsbortfall med kraftig prisutveckling som följd, dels i de tidigare identifierade riskerna med samägandet i kärnkraften och utfallet i de förhandlingar som avslutades i april 2010.

För att kunna göra bedömningar om det finns behov av förändringar i information till företag och konsumenter eller förändringar i myndigheternas övervakning av elmarknaden har inspektionen inlett rapporten med en översyn av hur övervakningen och transparensen ser ut idag.

Definierade problem relaterade till förtroendet på elmarknaden

Som ett led i att definiera aktuella frågor om övervakning och transparens har Energimarknadsinspektionen identifierat och analyserat ett antal på marknaden kända problemområden som är relaterade till förtroendet på marknaden. Dessa kan sammanfattas som följer:

- Låg förståelse för elmarknadens funktion
- Risk för informationsfördelar hos vertikalt integrerade företag
- Osäkerhet i tillgängligheten i större produktionsanläggningar
- Otillräcklig transparens i beräkningen av kapaciteter
- Samägd produktion kan orsaka konkurrensbegränsningar
- Transparens i aktörernas agerande vid prissättning är begränsad
- Otydlig gränsdragning mellan myndigheters ansvarsområden på elmarknaden

Låg förståelse för marknadens funktion påverkar förtroendet

Förtroendeproblematiken bland konsumenter kan bero på låg förståelse för hur elmarknaden fungerar, något som kan vara kopplat till att intresset för elmarknaden är förhållandevis lågt, men det kan även ha sin orsak i att den pedagogiska förmedlingen av hur marknaden fungerar är bristande.

Det är emellertid inte säkert att lösningen för ökad förståelse innebär ökad mängd information. De externa orsakerna till det låga förtroendet är sannolikt komplexa. Denna utredning behandlar ett flertal faktorer som bedöms inverka på

allmänhetens förtroende för elmarknaden. Det finns dock med säkerhet andra faktorer än de som tas upp i denna utredning kring vilka det behövs närmare kunskaper.

Energimarknadsinspektionen avser att under kommande verksamhetsår påbörja en undersökning för att vidare utreda orsakerna till det låga förtroendet för elmarknaden bland konsumenterna.

Marknadens samtliga aktörer ska ha tillgång till samma information samtidigt

Vertikalt integrerade företag, med både produktion och försäljning, kan i teorin utnyttja sin ställning i olika marknadsled för att begränsa konkurrensen på slutkundsmarknaden. Elhandlare utan egen produktion kan således hamna i en ofördelaktig konkurrenssituation jämfört med vertikalt integrerade företag. Den potentiella informationsasymmetrin kan komma att snedvrider konkurrensförhållanden till fördel för aktörer som är vertikalt integrerade. Det är därför viktigt att systemet som förmedlar denna information, Urgent Market Messages (UMM), är utvecklat så att all marknadspåverkande information kommer marknadsaktörer till handa samtidigt och på ett effektivt.

Energimarknadsinspektionen anser att hanteringen och utformningen av systemen för informationsspridning behöver ses över och utvecklas. Inspektionen har uppmärksammat att en sådan process pågår inom Nord Pool Spot.

Ökad transparens kring hantering av kapaciteter

Energimarknadsinspektionen ser det som bekymmersamt att marknadens aktörer upplever att informationen gällande metoden för att beräkna handelskapaciteter inte är tillräckligt transparent. Det är därför viktigt att området utreds närmare och då problemet inte endast berör Sverige behöver frågan att hanteras i ett nordiskt perspektiv.

Energimarknadsinspektionen bedömer att det finns ett behov av ökad transparens kring tilldelning av handels- och överföringskapacitet. Inspektionen avser att inom ramen för NordREG-samarbetet föreslå åtgärder som kan öka transparensen inom detta område.

Ökad insyn minskar risken med samägd kärnkraft

Samägd produktion skapar risk för konkurrensbegränsningar och problem med asymmetrisk information. Detta gäller särskilt då samägandet innefattar aktörer som har betydande marknadsandelar. Energimarknadsinspektionen gör dock bedömningen att samägande också har positiva effekter. Samägandet kan utgöra möjligheter för nya aktörer att göra inträde på elmarknaden.

Energimarknadsinspektionens bedömning är att samägandet främst skapar ett förtroendeproblem på elmarknaden och att detta i möjligaste mån bör reduceras.

Energimarknadsinspektionen har i dialog med företrädare för ägarna till kärnkraftverken enats om gemensamma branschetiska regler för hantering av information och ökad insyn i kärnkraftsbolagens styrelser. Dessutom har en överenskommelse träffats med kärnkraftsverkens ägare om ett åtagande att årligen till Energimarknadsinspektionen rapportera utfallet av hur dessa branschetiska regler hanterats under året. Vidare har bolagen erbjudit plats för en oberoende observatör att vara adjungerad till styrelserna med särskilt uppdrag att övervaka att de branschetiska reglerna följs. Den oberoende observatören ska beredas möjlighet att ställa frågor, få tillgång till visst material samt att yttra sig över den årliga rapporten till Energimarknadsinspektionen avseende arbetet i styrelserna. Den oberoende observatören ska nomineras av Energimarknadsinspektionen.

Ökad nationell insyn i elbörsens verksamhet kan innebära högre förtroende för marknaden

Övervakningen av den nordiska elbörsen hanteras idag av den norska reglermyndigheten, NVE. Orsaken till denna ordning är att Nord Pool Spot har sin legala hemvist i Norge och att marknadsplatslicensen är utfärdad i Norge. Genom en överenskommelse är det dock säkerställt att även övriga nordiska reglerare konsulteras i övervakningsfrågor som rör marknadsplatsen.

Eftersom elbörsen redan idag omfattar fler länder än de nordiska så ökar behovet ytterligare att se över på vilket sätt övervakningen av elbörsen tillgodoser behovet av insyn för respektive lands tillsynsmyndigheter. Eftersom många av de förtroendefrågor som diskuterats, handlat om budgivning på marknadsplatsen, skulle en ändrad ordning också kunna bidra till ett ökat förtroende.

Energimarknadsinspektionen föreslår en åtgärd för att stärka nationella reglermyndigheters insyn i den nordiska elbörsen och har inom ramen för NordREG-samarbetet föreslagit att ett särskilt fora för ökad insyn i elbörsens verksamhet för samtliga nordiska och övriga berörda reglermyndigheter inrättas. Detta arbete beräknas bli färdigställt i december månad.

Bättre samordning mellan myndigheterna kan bidra till ökat förtroende

Det är idag flera myndigheter som är involverade i och har ansvarsuppgifter relaterade till elmarknaden. I och med detta finns det en viss risk för överlappande ansvarsområden. Detta kan innebära att liknande övervakningsuppgifter utförs flera gånger vilket är samhällsekonomiskt ineffektivt, alternativt att det uppstår glapp i myndighetsutövandet. Detta gäller främst Energimarknadsinspektionen, Statens energimyndighet och Svenska kraftnät.

Energimarknadsinspektionen gör bedömningen att innehållet i uppdragen inte behöver innebära negativa konsekvenser men att en renodling av uppdragen

skulle skapa en tydlighet gentemot framförallt kunderna och därmed kunna bidra till ett ökat förtroende.

Energimarknadsinspektionen föreslår att regeringen ser över Energimarknadsinspektionens, Statens energimyndighets och Svenska kraftnäts uppdrag avseende övervakningsuppdrag av elmarknaden.

1 Inledning

Grundläggande för en väl fungerande marknad är att dess aktörer har förtroende för och tillit till att marknaden fungerar som den ska. Vid flera tillfällen har det dock uppmärksammats att kundernas förtroende för elmarknaden är lågt. Förtroende skapas genom att kunderna litar på att marknaden fungerar och att marknadsaktörerna följer uppsatta regler. Ett väsentligt sätt att uppnå förtroende är att tillse att marknaden är transparent och att den övervakning som sker är tillräcklig för att oegentligheter ska kunna upptäckas. Marknadsövervakning har därmed en viktig roll genom att säkerställa att regelverket följs men även genom att kommunicera detta till allmänheten. Det är också viktigt att kunderna själva kan följa utvecklingen på marknaden genom att bland annat möjligheten att söka information och på så sätt öka sin förståelse.

Den gångna vintern var exceptionell i många hänseenden vilket påverkade den nordiska elmarknaden i stor utsträckning. Aldrig tidigare har spotpriset för enstaka timmar och dygn varit så höga. Den kallaste vintern på flera år i kombination med historiskt låg kärnkraftsproduktion och låg fyllnadsgrad i vattenmagasinen var några av de faktorer som ledde fram till de höga priserna.

Prisutvecklingen i kombination med problematiken inom kärnkraften förde med sig en intensiv debatt om elmarknadens funktion och dess öppenhet. Det kan konstateras att åsikterna går isär om hur väl marknaden fungerar.¹ Energimarknadsinspektionen anser att vinterns prisutveckling visade att elmarknaden i grunden fungerar väl, just genom att utbud och efterfrågan avspeglades i priset. Under vintern hördes dock många kritiska röster och elmarknaden ifrågasattes varje gång priset steg markant till följd av ökad efterfrågan och begränsat utbud. Det finns det ett stort behov av att skapa förståelse för hur marknaden fungerar och dessutom finns det ett behov av att se över vilka åtgärder som kan vidtas för att stärka förtroendet för marknaden. Denna rapport syftar till att analysera dagens övervakning och transparens för att se vilka ytterligare åtgärder som kan bidra till att komma till rätta med förtroendeproblemet.

1.1 Uppdraget

Regeringen gav i juni Energimarknadsinspektionens följande uppdrag:

Regeringen uppdrar åt Energimarknadsinspektionen att beskriva och analysera aktuella frågor angående övervakning och transparens på elmarknaden.

I uppdraget ingår att analysera om det finns behov av förändringar beträffande information till företag och konsumenterna om elproduktion och prisutveckling. I uppdraget ingår vidare att överväga om det finns behov av förändringar av myndigheternas övervakning av elmarknaden. Vid behov ska förslag till författningsändringar, t.ex. vad gäller kraven enligt ellagen, eller andra

¹ DN Debatt 2010-06-22 och 2010-01-25

<http://www.dn.se/debatt/vattenfall-gor-som-de-vill-1.1126639>

<http://www.dn.se/debatt/tillfalliga-pristoppar-visar-att-elmarknaden-fungerar-1.1032515>

åtgärdsförslag lämnas. Regeringen önskar även få belyst om det finns andra vägar att uppnå en ökad transparens och ökat förtroende för elmarknaden.

Energimarknadsinspektionen ska i genomförandet av uppdraget samråda med Konkurrensverket, Affärsverket svenska kraftnät och berörda intressenter. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 30 november 2010. Uppdraget kan enligt särskild överenskommelse mellan företrädare för Regeringskansliet (Näringsdepartementet) och myndigheten rapporteras vid annan tidpunkt än vad som här angivits.

1.2 Avgränsningar

Beskrivningar och analyser utgår ifrån dagens marknadsmodell. Eventuella förslag på förändringar i reglering och övervakning kommer även dessa att utgå ifrån dagens marknadsmodell.

1.3 Projektorganisation

Energimarknadsinspektionen (EI) har genomfört uppdraget genom att samråda med Konkurrensverket (KKV), Affärsverket svenska kraftnät (SvK) och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM). Kontakterna med de olika myndigheterna har skett genom att en samrådsgrupp bildades bestående av Stig-Arne Ankner från KKV, Niklas Kallin från SvK, Leif Karlsson från SSM, Marie Pålsson, Therese Lager och Tony Rosten från EI.

Projektledare har varit Marie Pålsson. Utöver detta har Therese Lager, Elin Söderlund, Sigrid Colnerud Granström och Jens Lundgren deltagit i arbetet.

Energimarknadsinspektionen har som ett led i färdigställandet av rapporten arrangerat en hearing i syfte att inhämta synpunkter på dagens övervakning och transparens samt förslag på hur förtroendet för elmarknaden kan förbättras. Cirka 35 deltagare som representerade kunder, producenter, elhandlare med flera deltog i denna hearing. Se bilaga 2 för en övergripande sammanfattning av kommentarer och synpunkter från hearingen.

Inom ramen för detta projekt har EI också fört en intensiv dialog med företrädare för ägarna till kärnkraftverken i syfte att etablera branschetiska regler gällande hanteringen av information inom ramen för de samägda verken. Se avsnitt 3.1.5 samt bilaga 1 för mer information om de branschetiska reglerna.

2 Övervakning och transparens på elmarknaden idag

I uppdraget angående övervakning och transparens på elmarknaden ingår att analysera om det finns behov av förändringar beträffande information till företag och konsumenterna om elproduktion och prisutveckling. Det ingår vidare att överväga om det finns behov av förändringar av myndigheternas övervakning av elmarknaden. För att kunna bedöma om förändringar behövs har en översyn av hur övervakningen och transparensen ser ut idag gjorts. I detta kapitel beskrivs elmarknadens fysiska handelsplats, Nord Pool Spot samt myndigheters och branschorganisationens roller i övervakningen av elmarknaden såväl nationellt som internationellt. I aktörsrollerna redogörs för den statistik och marknadspåverkande information som finns tillgänglig.

2.1 Nord Pool Spot

Den nordiska elbörsen Nord Pool Spot är en marknadsplats där elproducenter, stora elanvändare och elhandlare köper och säljer fysisk kraft. Nord Pool Spot, spotmarknaden, hanterar el för fysisk leverans. Börsen bildades 1993 i Norge och ägs idag av de nordiska stamnätsoperatörerna (Svenska kraftnät i Sverige). För Sveriges del inleddes handeln på börsen i och med att den svenska elmarknaden omreglerades 1996.

Syftet med den nordiska elbörsen är att maximera kostnadseffektiviteten i det nordiska kraftsystemet genom att vid varje givet tillfälle tillmötesgå utbud och efterfrågan på el till största möjliga samhällsnytta. Marknadens funktion, bland annat genom Nord Pool Spot, samt hur prissättning fungerar på elmarknaden beskrivs närmare i Bilaga 3.

Den norska tillsynsmyndigheten, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), beviljar enligt norsk energilag² Nord Pool Spot licens (Markedsplasskonsesjon³) att bedriva en organiserad marknadsplats för handel med kontakt gällande fysiskt leverans av el. Licensen kräver att elbörsen har etablerat en marknadsövervakningsfunktion. Nord Pool Spot har därför i samarbete med Nasdaq OMX Commodities inrättat en gemensam marknadsövervakningsfunktion för den fysiska och finansiella elmarknaden.

Nord Pool Spots regelbok reglerar marknadsaktörernas skyldigheter och rättigheter gällande handel och avräkning. Kapitel 10 i regelboken reglerar den fysiska marknaden i relation till utlämnande av relevant prisinformation, missbruk av insiderinformation och olämplig marknadspåverkan.⁴

² Energiloven

³ <http://www.nve.no/PageFiles/796/Oversendelsesbrev.pdf?epslanguage=no>

⁴ <http://nordpoolspot.com/trading/Market-surveillance/Laws-and-external-regulation/>

Huvuduppgiften för marknadsövervakningen är att övervaka marknadsaktörernas bud, handel och rapportering av icke-börshandel på finansmarknaden samt budgivning på den fysiska marknaden. Om det finns misstanke om brott mot handelsreglerna ska marknadsövervakning samla information och utföra undersökningen enligt ett visst förfarande.

Marknadsövervakning har en viktig roll i att bygga marknads förtroende, och i detta sammanhang, utföra rådgivning till aktörer på marknaden om handelsregler. Vidare är marknadsövervakning i nära och kontinuerlig dialog med systemoperatörerna (TSO) med avseende på deras informationsroll om handelskapacitet inom den nordiska elbörsen.

Huvudområdena för marknadsövervakningen kan delas in i fyra punkter, de två första punkterna handlar om marknadsaktörernas skyldighet att hålla med information för börshandel och marknaden i syfte att öka transparensen. De andra två punkterna handlar om aktörernas uppförande på marknaden och aktuell handel:

- Rapporteringsplikt – finansiella marknaden
- Informationsplikt – fysiska och finansiella marknaden
- Insiderhandel – fysiska och finansiella marknaden
- Prismanipulation – fysiska och finansiella marknaden

2.1.1 Marknadsinformation på Nord Pool Spot

Nord Pool Spot publicerar mängder av uppgifter relaterade till spotmarknaden och Elbas⁵. På deras webbsida finns bland annat statistik och prognoser gällande:

- Priser och volymer
- Produktion, förbrukning och överföring
- Avbrott i produktion, förbrukning och förbindelser
- Handelskapaciteter och flöde mellan länderna
- Nivåer i vattenmagasinen
- Andra marknadsförhållanden som påverkar tillgång och efterfrågan
- Reglerkraft och dess priser
- Specialregleringsvolymer
- Automatiskt aktiverade reserver
- Vindkraftsprognoser

Statistiken är aggregerad per land och är hämtad från systemansvariga myndigheter och statistikförande organisationer, i Sveriges fall framför allt från Svenska kraftnät och Svensk Energi. Delar av denna statistik sker enligt avtal mellan Nord Pool Spot och de systemansvariga i Norden och syftar till att fullgöra EU:s transparenskrav⁶.

⁵ Elbas är en kontinuerlig gränsöverskridande som omfattar de nordiska länderna, Tyskland och Estland. När spotmarknaden stängt kan aktörerna justera sin handel upp till timmen före leverans på Elbasmarknaden.

⁶ EU-direktiv 2003/54/EG

2.1.2 Urgent market messages, UMM

Det finns ett offentliggörandeavtal mellan Nord Pool Spot och systemansvariga om kontinuerlig information från systemansvariga som ska offentliggöras av Nord Pool Spot och i första hand innehålla priskänslig information. Denna information kallas brådskande marknadsmeddelanden⁷, UMM⁸.

Generellt omfattar UMM-rapportering främst planerade avbrott, oplanerade avbrott (fel) och särskilda uppgifter kopplade till främst stamnätet samt en fortlöpande rapportering av timuppgifter i kraftsystemet som exempelvis total produktion, konsumtion, flöden mellan länder och data från reglerkraftmarknaden.

Alla aktörer som deltar i handeln på den nordiska elbörsen är skyldiga att via UMM-systemet redovisa prispåverkande information om i första hand produktions- och konsumtionsanläggningar, vilket ytterligare förklaras i respektive regelbok för handel.

2.2 Energimarknadsinspektionen

I 1 § förordningen (2007:1118) med instruktion för Energimarknadsinspektionen anges som en av EI:s uppgifter att följa och analysera utvecklingen på el-, naturgas- och fjärrvärmemarknaderna och att lämna förslag till ändringar i regelverk eller andra åtgärder för att främja marknadernas funktion. Ytterligare uppgifter som faller inom ramen för transparens och övervakning är att inom verksamhetsområdet verka för effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna, samt att stärka el-, naturgas- och fjärrvärmekundernas ställning och möjliggöra aktiva valmöjligheter genom lättillgänglig och tillförlitlig information. EI har även till uppgift att genomföra djupare analyser av enskilda frågeställningar relaterade till energimarknaderna.

2.2.1 Energimarknadsinspektionens tillsyn i enlighet med EU-regler⁹

EI är tillsynsmyndighet för el-, gas- och fjärrvärmemarknaderna i Sverige och har bland annat till uppgift att övervaka att regler gällande dessa marknader efterlevs. Utöver de svenska lagarna och förordningarna har EI även till uppgift att övervaka att förordningar och direktiv från EU gällande dessa marknader efterlevs.

En av dessa förordningar är Europaparlamentets och Rådets Förordning om gränsöverskridande handel med el¹⁰. Förordningen reglerar samspelet mellan tillsynsmyndigheter och systemansvariga gällande överföring av el över nationsgränser. Både förordningen och dess bilagor har överförts till tredje elmarknadsdirektivet¹¹ och är utan överföring direkt tillämpliga i Sverige. EI är således skyldig att övervaka att även dessa regler följs.

Bilaga 1, i ovan förordning, innehåller riktlinjer för hantering och tilldelning av tillgänglig överföringskapacitet mellan nationella system. I punkt fem i dessa

⁷ <http://nordpoolspot.com/umm/>

⁸ UMM, Urgent Market Messages

⁹ EU-direktiv 2003/54/EG artikel 23

¹⁰ Förordning (EG) nr 1228/2003

¹¹ EU-direktiv 2009/72/EG

riktlinjer behandlas transparent. Regelverket riktar sig i första hand till systemansvariga, men även till producenter och stora kunder, och innebär krav på att fundamentala data rörande elmarknaden och dess förutsättningar publiceras på ett sätt som är tillgängligt för alla aktörer. Långtgående krav på publicering från de systemansvarigas sida ställs när det gäller villkor för och tillgänglighet till de gränsöverskridande överföringssystemen samt orsaker till eventuella begränsningar. Vidare ställs krav på att de systemansvariga publicerar prognoser samt realiserade värden för produktion och förbrukning på aggregerad nivå samt uppgifter om planerad och oplanerad otillgänglighet av större produktions- och förbrukningsanläggningar. Den systemansvarige ska också offentliggöra relevant information som är nödvändig för den gränsöverskridande balansmarknaden.

För att möjliggöra denna rapportering ställs även krav på att de berörda aktörerna ska lämna denna information till de systemansvariga. I Sverige säkerställs detta dels genom krav på uppgiftslämnande i balansavtalet, dels genom krav gällande aktörer på Nord Pool Spot i elbörsens regelverk. Huvuddelen av de uppgifter som ska publiceras genom de systemansvarigas försorg, publiceras i Norden genom en överenskommelse mellan de systemansvariga och Nord Pool Spot på elbörsens hemsida. EI ansvarar för att övervaka att denna publicering sker korrekt.

Förordningen och riktlinjerna är tämligen allmänt hållna och därför har det tagits fram tolkningsdokument för att möjliggöra en samordnad regional publicering. För Sverige gäller "Report on Transparency", publicerad 2007 inom ramen för det regionala initiativet från European Regulators' Group for Electricity and Gas (EREG), region Norra Europa. Rapporten innehåller detaljerade regler för publicering men är inte legalt bindande.

Det har visat sig svårt att åstadkomma transparens på ett likformigt sätt över hela Europa med stöd av dessa frivilliga riktlinjer. Därför har EREG på kommissionens uppdrag tagit fram ett förslag till bindande riktlinjer, som avses fastställas genom den så kallade kommittologiprocessen¹². EREG avser att presentera sitt slutliga förslag till riktlinjer före årsskiftet 2010/2011. Innehållet i de bindande riktlinjerna grundar sig till stor del på de tidigare frivilliga riktlinjerna.

2.2.2 Tillgänglig information genom Energimarknadsinspektionen

Förutom eventuella uppdrag relaterade till marknadsövervakningen som specificeras genom regleringsbrevet företas en mängd löpande aktiviteter inom marknadsövervakning på EI. De löpande aktiviteterna består främst i att återkommande redogöra för utvecklingen på el-, gas- och fjärrvärmemarknaderna genom ett antal rapporter: Halvårsrapport om utvecklingen på elmarknaden, Sveriges el- och naturgasmarknad (Nationella rapporten) och Uppvärmning i Sverige (fjärrvärme). Syftet med dessa rapporter är att öka kunskapen och förståelsen inom målgruppen som i första hand är riksdag, regering, energiföretag och media.

¹² Genom den så kallade kommittologiprocessen har EU-kommissionen möjlighet att fastställa vissa typer av riktlinjer. Detta sker inom ramen för en kommitté där medlemsstaterna är representerade. Som experter deltar ofta Energimarknadsinspektionen och/eller Svenska kraftnät. När ett dokument med riktlinjer har remissbehandlats kan det gå till kommittén för fastställande. Medlemsstaterna får då möjligheter att slutjustera dokumentet och därefter fastställs det. Riktlinjerna publiceras i Official Journal och blir därefter legalt bindande i alla medlemsstater. Tillsynsmyndigheterna är skyldiga att säkerställa att riktlinjerna följs av de systemansvariga.

Utöver dessa rapporter sammanställer och publicerar EI omfattande statistik om den svenska och nordiska elmarknaden. Publiceringen sker månadsvis respektive årsvis. Statistiken hämtas från källor såsom Nord Pool Spot, Nasdaq OMX Commodities, Svensk Energi och Statistiska centralbyrån (SCB).

EI sammanställer även varje år elnätstarifferna i hela landet. Inspektionen publicerar årligen sammanställningar av elnätsföretagens, gasnätsföretagens och fjärrvärmeföretagens inrapporterade uppgifter.

2.3 Affärsverket svenska kraftnät

Enligt förordningen (1991:2013) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) har affärsverket till uppgift att förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt, driftsäkert och miljöanpassat kraftöverföringssystem. Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet för el och naturgas och övervakar Sveriges elsystem, stamnätet, för att se till att det alltid är balans mellan produktion och förbrukning av el. Arbetet syftar till att främja konkurrensen på el- och naturgasmarknaden.¹³

2.3.1 Tillgänglig information genom Svenska kraftnät

Som systemansvarig myndighet tar Svenska kraftnät fram statistik över uppmätta timvärden för förbrukning och produktion som rapporteras av nätägare och balansansvariga i Sverige till balansavräkningen. I instruktionen för Svenska kraftnät anges även att affärsverket årligen ska redovisa statistiska uppgifter om elimport från tredje land för föregående kvartal. Svenska kraftnät sammanställer och presenterar statistik för hela Sverige och per snittområde på sin hemsida. Statistiken publiceras med en viss fördröjning eftersom det förekommer eftersläpningar och differenser i mätvärdesrapporteringen.¹⁴ Svenska kraftnät är också skyldigt att rapportera enligt bilagan till EU:s förordning om gränsöverskridande handel med el.¹⁵ Denna rapporteringsskyldighet fullgörs i huvudsak enligt avtal med Nord Pool Spot.

Balansansvaret¹⁶ innefattar skyldigheten att rapportera in uppgifter som underlag för driftplaneringen och balansavräkning. I inrapporteringen ingår bland annat¹⁷:

- Information från nätägare till Svenska kraftnät
- Information från Balansansvarig till Svenska kraftnät
- Information från Svenska kraftnät till Balansansvarig

2.4 Statens energimyndighet

Enligt förordningen (2007:1153) med instruktion för Statens energimyndighet ska myndigheten verka för att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor.¹⁸

¹³ 3 § i förordning (2007:1119) om instruktionen för Affärsverket svenska kraftnät.

¹⁴ <http://www.svk.se/Energimarknaden/El/Statistik/>

¹⁵ EU-direktiv 2003/54/EG

¹⁶ Svenska kraftnät (2010), s. 23 ff.

¹⁷ För mer information om balansansvar se <http://www.svk.se/>.

¹⁸ Se Energimyndighetens instruktion i bilaga 4

2.4.1 Tillgänglig information genom Statens energimyndighet

Myndigheten ansvarar för den officiella energistatistiken i Sverige och är statistikansvarig myndighet¹⁹ för el. Det innebär bland annat ett ansvar för utformning och publicering av den officiella statistikens produkter inom tillförsel och användning av energi, energibalanser och prisutvecklingen inom energiområdet.²⁰ Som statistikansvarig myndighet har Statens energimyndighet bland annat ansvar för att statistiken är objektiv, dokumenteras och kvalitetsdeklarerar. Den officiella statistiken ska utan avgift finnas tillgänglig i elektronisk form.

Av myndighetens föreskrifter framgår vilka produkter som ingår i den officiella energistatistiken, vilka som ska lämna uppgifter till den officiella energistatistiken och vad för slags uppgifter som ska lämnas. I bilagor till föreskrifterna finns alla blanketter som används vid uppgiftsinsamlingen. Myndigheten har ett användarråd för den officiella statistiken, som ger förslag till förbättringar. Energimarknadsinspektionen är en av rådets medlemmar.

2.5 Konkurrensverket

I förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket anges bland annat att Konkurrensverket ansvarar för efterlevnaden av rapporteringskrav i fråga om vissa konkurrensfrågor på elmarknaden. Ansvaret gäller konkurrensfrågor som följer av artikel 23.8 andra stycket i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG i samarbete och i samråd med EI. Som ett led i samarbetet ska EI förse Konkurrensverket med relevant marknadsrelaterad information.

Konkurrensverket arbetar för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna och visionen är "Välfärd genom väl fungerande marknader". Viktiga verktyg för myndigheten i detta arbete är de svenska och europeiska konkurrensreglerna. Regelverken innehåller två centrala bestämmelser; En som förbjuder konkurrensbegränsande samarbete mellan företag och en som förbjuder företag med en dominerande ställning att missbruka sin marknadsstyrka. Konkurrensverket kan agera på eget initiativ eller efter anmälningar från företag och allmänhet.

Det första förbudet gäller när företag samarbetar i syfte att hindra, begränsa eller snedvrider konkurrensen på ett märkbart sätt eller om samarbetet ger sådant resultat. Priskarteller är ett exempel på sådant förbjudet samarbete. Det andra förbudet gäller när företag missbrukar sin dominerande ställning på marknaden. Det är inte förbjudet att vara dominerande, däremot är det förbjudet att som dominerande företag missbruka sin marknadsstyrka.

Konkurrensreglerna innehåller också bestämmelser om kontroll av företagskoncentrationer. Konkurrensverket ska även bidra till en effektiv konkurrens genom att ge förslag till regeländringar och andra åtgärder för att

¹⁹ En statistikansvarig myndighet beslutar om statistikens innehåll och omfattning inom sitt statistikområde om inte något annat följer av särskilt beslut av regeringen.

²⁰ <http://energimyndigheten.se/Energifakta/Statistik/>

undanröja existerande konkurrenshinder. Verket har också till uppgift att bidra med medel till den svenska forskningen inom konkurrens- och upphandlingsområdena.

2.6 Strålsäkerhetsmyndigheten

I förordningen (2008:452) med instruktion för Strålsäkerhetsmyndigheten anges att Strålsäkerhetsmyndigheten är förvaltningsmyndighet med ett samlat ansvar för att samhället är strålsäkert. De arbetar för att uppnå strålsäkerhet inom en rad områden: Kärnkraft, sjukvård och kommersiella produkter och tjänster. Myndigheten ger ut föreskrifter och kontrollerar genom tillsyn att de efterlevs. Strålsäkerhetsmyndigheten stödjer forskning, utbildar, informerar och ger råd. Verksamheter med strålning kräver i många fall tillstånd från myndigheten.

I Strålsäkerhetsmyndighetens uppdrag ingår att förebygga radiologiska olyckor och säkerställa strålsäker drift och avfallshantering vid de svenska kärnkraftverken. Myndighetens uppdrag är således strikt säkerhetsmässigt och har inga direkta kopplingar till elmarknadsfrågor. Strålsäkerhetsmyndigheten har genom sin tillsyn av kärnkraftverken och sin fackkunskap på området en insyn i förändrings- och utvecklingsmöjligheter som påverkar elmarknaden. Genom sin roll får myndigheten tillgång till marknadspåverkande information och myndighetens beslut kan i vissa fall påverka marknadens förutsättningar.

2.7 Nordic Energy Regulators, NordREG

Nordic Energy Regulators (NordREG) är en organisation för de nordiska tillsynsmyndigheterna för el. Organisationen arbetar för en väl fungerande nordisk elmarknad där kunderna i framtiden ska kunna byta elhandlare över gränserna. NordREG har i uppdrag att aktivt främja rättsliga och institutionella ramar och villkor som krävs för att utveckla de nordiska och europeiska elmarknaderna.

2.7.1 Tillgänglig information genom NordREG

Nordic Market Report är en årsrapport som ges ut av en arbetsgrupp inom NordREG. Syftet med rapporten är att ge en bild av och beskriva utvecklingen på den nordiska elmarknaden. Arbetsgruppen baserar rapporten på data som ges ut april-juni varje år och som reflekterar föregående år. Rapporten täcker områdena produktion, elanvändning, överföring, råkraftmarknad och slutkundsmarknad.

2.7.2 Pågående arbete inom NordREG

Under vintern 2009-2010 upplevde den nordiska elmarknaden de högsta priserna någonsin på den nordiska elbörsen. Utifrån dessa omständigheter beslutade NordREG att starta ett projekt tillsammans med de nordiska konkurrensmyndigheterna. Syftet med projektet var att analysera grossistmarknaden för el för att bättre förstå och identifiera de underliggande faktorerna bakom de höga priserna på elmarknaden under vintern. Projektet har tittat på vad som lett fram till pristopparna och hur effekten av liknande situationer kan minskas eller undvikas samt konsekvenserna för olika parter. Tidplanen för projektet var att presentera en delrapport i mitten av september 2010 och en slutrapport senast i slutet av samma år.

Delrapporten ger preliminära rekommendationer om vissa åtgärder som bör studeras närmare. På kort sikt handlar det om åtgärder för att öka transparensen, främja en ökad flexibilitet i kundernas efterfrågan, förenkla hanteringen av flaskhalsar, samt förbättra tillgängligheten hos viktiga produktionsanläggningar. På längre sikt föreslås vidare studier för att utöka nätförbindelser, utvärdera beräkningsmetoderna för överföringskapacitet, systembalans och pris, ompröva reservkapaciteten och utreda effekten av en ökad andel förnybar energi i det nordiska elsystemet.

Det finns ingen enskild åtgärd som skulle eliminera förekomsten av pristoppar helt och NordREG understryker att - även om pristoppar är oönskade - är prisökningar oundvikliga vid brist då det är marknadens funktion som ger prissignaler till konsumenterna att minska efterfrågan och till producenterna att öka utbudet.

2.8 Europeisk övervakning av elmarknaden

Enligt beslut den 13 juli 2009²¹ har ramarna lagts fast för inrättandet av en europeisk byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter, The Agency for Cooperation of Energy Regulators (ACER). Regelverket om ACER kommer att bli gällande från den 3 mars 2011. ACER kommer att spela en nyckelroll för liberaliseringen av el- och naturgasmarknaderna.²²

ACER:s uppgift är att bistå de nationella regleringsmyndigheterna i utvecklingen av tillsynsuppgifter som utförs i medlemsstaterna och, vid behov, att samordna deras arbete. Även om ACER för närvarande har begränsad beslutanderätt kan den ändå spela en viktig roll i denna process. Enligt bestämmelser i det tredje lagstiftningspaketet, kommer ACER att ansvara bland annat för att:²³

- Utveckla grundläggande riktlinjer för nätverksföreskrifter, i områden som kommer att omfattas av detta och enligt prioriteringar från Europeiska kommissionen
- Kontrollera att de nätverksföreskrifter som utvecklats av European Network of Transmission Operators of Electricity (ENTSO-E) och European Network of Transmission System Operator for Gas (ENTSOG) är förenliga med de av ACER framtagna grundläggande riktlinjer
- Avge yttranden om de EU-omfattande tioåriga nätverksutvecklingsplaner och de nationella nätutvecklingsplanerna, på deras lämplighet att främja IEM (the Internal Energy Market)
- Besluta om gränsöverskridande kapacitet och hantering av överbelastning och TPA (third party access), besluta om undantag för ny infrastruktur vid förfrågan från berörd nationell regleringsmyndighet eller när inblandade parter inte lyckas nå en överenskommelse inom en bestämd tidsperiod (vanligen sex månader, som kan förlängas till tolv månader)
- Övervakning av utvecklingen i IEM

²¹ Förordning (EG) No 713/2009.

²² http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/acer/acer_en.htm

²³ http://www.energy-regulator.eu/portal/page/portal/ACER_HOME/The_Agency/Work_programme/ACER%20Work%20Programme%202011.pdf

Vidare pågår inom Kommissionen, Directorate-General for Energy (DG ENER), ett arbete för att ta fram ett kompletterande regelverk som gäller skyldigheter att rapportera samtliga transaktioner rörande el och gas, även så kallad "over the counter trade" (OTC). I planerna ingår även en rättighet för tillsynsmyndigheterna att ta del av dessa data även om inga misstankar om marknadsmanipulation föreligger. Generellt förutses i detta regelverk en utökad roll för tillsynsmyndigheterna att övervaka de konkurrensutsatta marknaderna, samt en motsvarande roll för ACER på regional och europeisk nivå. Tredje paketet innehåller redan liknande krav som innebär att stora producentenheter måste spara alla transaktionsdata i fem år och att på begäran göra dessa data tillgängliga för Kommissionen eller de nationella tillsynsmyndigheterna.

2.9 Svensk Energi

Svensk Energi är bransch- och intresseorganisationen för landets elförsörjningsföretag (elproduktion, elnät och elhandel). Föreningen är elbranschens samlade röst för att tillvarata medlemmarnas och branschens intressen. Den har också till uppgift är att vara centrum för kompetensuppbyggnad och informationsspridning, såväl inom som utom branschen.

2.9.1 Tillgänglig information från Svensk Energi

Svensk Energis arbete med marknadsövervakning kan kopplas till den informationsspridning av statistik som produceras och visas bland annat på Svensk Energis hemsida. Uppgifterna kommer från medlemsföretagen och innehåller information om vad som händer på marknaden. Uppgifterna har olika syften och ställer olika krav på uppgiftsinlämning.

Rapporten *Kraftläget* publiceras veckovis med information om det aktuella försörjningsläget i Sverige. Rapporten bygger på en överenskommelse mellan de större producenterna att lämna uppgifter om produktion för den föregående veckan. Rapporten omfattar också uppgifter om tillrinning och magasinsnivåer vid föregående veckas slut, information som samlas in från vattenregleringsföretagen. Rapporten baseras även uppgifter från Svenska kraftnät avseende kraftflöden över gränserna. Detaljgraden i uppgifterna är kraftslag uppdelat i elområden.

Innan Svensk Energi publicerar allt material skickar de uppgifterna om tillrinning och magasinsnivåer (magasinsläget) från *Kraftläget* till Nord Pool Spot, som i sin tur publicerar uppgifterna på sin hemsida. Den fullständiga rapporten skickas också till Nord Pool Spot och den norska tillsynsmyndigheten NVE. Svensk Energi sammanställer även *Kraftläget i Norden* som uppdateras varje månad.

Svensk Energi sammanställer även *månads- och veckostatistik*. Detta material levereras runt den tionde dagen i varje månad till SCB som publicerar statistiken på sin hemsida innan Svensk Energi själva publicerar. Månadsstatistiken är den sista pusselbiten i Svensk Energis insamling av produktionsvärden. Den skiljer sig från de två andra genom att den ingår i den officiella statistiken. Svensk Energi har ett uppdrag från Statens energimyndighet att göra en insamling och sammanställning av månadsvärden, som offentliggörs av SCB, ett uppdrag som med uppgiftsskyldighet enligt Statens energimyndighets föreskrifter.

Svensk Energi publicerar även *bildsammanställningar* över användning, konsumentpriser och skatter samt marknadspriser, rapporten *Elåret* ges ut på årsbasis med statistik från det gångna året och *internationell statistik* som omfattar uppgifter som omvandling och användning av el och energi samt koldioxidutsläpp i ett urval av världens länder.

3 Analys av aktuella frågor angående övervakning och transparens

Energimarknadsinspektionen har valt att dela in analysen i tre avsnitt; transparens, övervakning och samordning. De frågor som har identifierats och analyserats rör ett antal i marknaden kända problemområden som därmed är relaterade till förtroendet på elmarknaden.

3.1 Transparens

3.1.1 Låg förståelse för marknadens funktion påverkar förtroendet

Många kunder upplever elmarknaden som svår att sätta sig in i och väldigt komplicerad. Detta kan bland annat bero på att elmarknaden i dagens utformning är relativt ny och att den är i ständig utveckling.

Det är dock allvarligt att förtroendet är lågt. Elmarknaden behöver aktiva kunder för att få en balans mellan utbud och efterfrågan vilket gör att det är viktigt att konsumenterna håller sig ajour med vad som sker. För att detta ska ske krävs att det finns ett visst intresse hos konsumenten att söka information om elmarknaden och dess utveckling. Ett bristande förtroende kan leda till att kundernas intresse för att vara aktiv på elmarknaden minskar vilket i sin tur leder till en sämre fungerande elmarknad. Lågt intresse för elmarknaden är således inte önskvärt ur vare sig ett samhällsekonomiskt eller privatekonomiskt perspektiv.

Det saknas tillräcklig kunskap om de mer precisa orsakerna till det låga förtroendet hos kunderna. Innan kännedom om de mer precisa orsakerna är kända är det svårt att identifiera samtliga områden där det krävs åtgärder. Energimarknadsinspektionens bedömning är dock att alla åtgärder som leder till ökad transparens och/eller åtgärd övervakning, bidrar till ökat förtroende.

3.1.2 Risk för att vertikalt integrerade företag kan agera utefter informationsfördelar

Ett grundläggande krav för en effektiv konkurrensutsatt marknad är att alla marknadens aktörer har tillgång till all marknadspåverkande information samtidigt. Aktörernas förtroende för marknaden påverkas negativt i de fall ett antal aktörer har informationsfördelar.

Vertikalt integrerade företag, med både produktion och försäljning, kan utnyttja sin ställning i olika marknadsled för att begränsa konkurrensen på slutkundsmarknaden. Elhandlare utan egen produktion kan således hamna i en ofördelaktig konkurrenssituation jämfört med dessa vertikalt integrerade företag.

I vissa situationer kan elhandelsföretag som är vertikalt integrerade och som i koncernen har elproduktion, ha ett informationsövertag gentemot övriga marknadsaktörer. Orsakerna till detta är flera men i det stora hela handlar det om att de integrerade företagen har informationsövertag baserat på den nära kontakt som finns mellan elhandel och produktion. Möjliga informationsövertag kan till exempel vara förhandsinformation om att produktionsanläggningar fallerat, när anläggningar ska ställas av för underhåll och när stoppade anläggningar ska återstartas. Den kontaktyta som den vertikala strukturen skapar skulle potentiellt kunna innebära att integrerade elhandelsföretag får information om ändrade produktionsförhållanden snabbare än konkurrenterna. Om denna information utnyttjas leder det till ett konkurrensproblem.

Det är förvisso reglerat²⁴ att elhandelsföretag inte får utnyttja sådan information, utan all marknadspåverkande information från elproduktionsföretagen måste meddelas alla marknadens aktörer samtidigt. Detta sker enligt elbörsens regelbok via så kallade Urgent Market Messages (UMM) och övervakas av marknadsplatsens marknadsövervakning. En ökad övervakning löser dock inte risken för att den potentiella informationsasymmetrin snedvrider konkurrensförhållandena till fördel för aktörer med information. Det är därför viktigt att systemet som förmedlar denna information, UMM, är utvecklat så att all marknadspåverkande information kommer marknadsaktörer till handa samtidigt och på ett effektivt sätt.

3.1.3 Ökad tillförlitlighet i tillgängligheten av stora produktionsanläggningar vintertid är viktig

Under den föregående vintern rådde det stor osäkerhet hos marknadens aktörer kring just tillgänglighet i några av de större svenska produktionsanläggningarna. Osäkerheten utgjordes enligt Energimarknadsinspektionens bedömning främst av den fragmentariska och osammanhållna informationen som gavs via UMM. Inom NordREG har frågor om revisioner vintertid diskuterats. Bland annat har möjligheten att införa förbud mot revisioner vintertid övervägts. Lagstiftning i linje med detta finns i Finland. Där är regulatorer bemyndigade att godkänna alternativt senarelägga revisioner för större produktionsanläggningar under vinterhalvåret. Detta för att undvika risk för prismanipulation under perioder med hög efterfrågan.²⁵

En möjlighet att hantera problemet med låg tillgänglighet vintertid skulle således kunna vara att införa en liknande lagstiftning i hela Norden. Ett sådant regelverk kräver dock att hänsyn tas till de speciella förutsättningar som gäller både när det gäller produktionssystemets uppbyggnad i de olika länderna och utformning av den nationella lagstiftningen i respektive land.

En annan mindre långtgående möjlighet att förbättra informationen beträffande stora produktionsanläggningars tillgänglighet och stärka tillsynen inom detta område skulle kunna vara att införa krav på anmälningsskyldighet till den nationella regleraren i de fall revisioner i större produktionsanläggningar sker

²⁴ <http://nordpoolspot.com/upload/rulebook/Appendices/Appendix%206%20-%20Endelig%20version%20NPS%20Desember%202008.pdf>

²⁵ http://www.nordicenergyregulators.org/upload/Reports/NordREG_%20memo_on_%20price_peaks_in_the_Nord_Pool_spot_market.pdf

vintertid. En sådan anmälningsskyldighet skulle även kunna innehålla utökade informationskrav beträffande skälen för revisionen. Detta skulle innebära att transparensen ökar och på så sätt motverkas risken för marknadsmanipulation. Det gäller exempelvis utformning och hantering av sådan information är emellertid inte okomplicerad. Krav på konfidentialitet och koordinering med den marknadsinformationen publiceras via elbörsen kräver därför en mer ingående analys.

För närvarande pågår en diskussion inom NordREG om möjligheten till harmonisering inom detta område. Innan ett samlat nordiskt förslag inom detta område kan föreligga, behöver de alternativ som här redovisats närmare analyseras. Energimarknadsinspektionen avser att återkomma i denna fråga då resultatet av NordREG:s arbete föreligger.

3.1.4 Ökad transparens kring hanteringen av handelskapaciteter

Förutsatt att all marknadsinformation finns tillgänglig på ett tillfredställande sätt är det viktigt att aktörerna bedömer informationen som tillförlitlig. Vid den hearing som inspektionen genomfört inom ramen för detta projekt ställde sig flera av mötesdeltagarna frågande till beräkningarna av elhandelskapacitet som de systemansvariga tilldelar marknaden och särskilt överföringskapaciteterna mellan länderna. De menade att systemoperatörens metoder och beräkningar inte är tillräckligt transparenta och dess grunder svåra att förstå. En ökad transparens skulle kunna ge klarhet i exempelvis skillnaderna i beräknad kapacitet och det faktiska flödet på överföringsförbindelse. Liknande synpunkter har även påtalats genom det nordiska projektet som beskrivs i kapitel 2.7.

Beräkning av handelskapaciteter och krav på att öppet beskriva hur dessa beräknas, behandlas inom ramen för ERGEG:s arbete med underlag för nätkoder för olika aspekter av förutsättningar för gränsöverskridande handel med el.

3.1.5 Samägd produktion skapar risker för konkurrensbegränsningar men också möjligheter till att nya aktörer etableras på elmarknaden

Konkurrensverket har i flera studier konstaterat att elmarknaden präglas av stor marknadskoncentration och höga inträdesbarriärer både i Sverige och internationellt²⁶. Detta kan bidra till att skapa risker för konkurrensbegränsningar och därmed hinder för en väl fungerande elmarknad. Konkurrensverkets bedömning är att samverkan i olika former mellan de tre stora marknadsaktörerna i Sverige bör undvikas så långt det är möjligt.

Energimarknadsinspektionen delar Konkurrensverkets uppfattning att det finns risker för konkurrensbegränsningar med samägd produktion. Detta gäller särskilt då samägandet innefattar aktörer som har betydande marknadsandelar. Energimarknadsinspektionen gör dock bedömningen att samägande också har positiva effekter. Detta eftersom det innebär möjligheter också för andra aktörer än de redan etablerade att göra inträde på elmarknaden. En investering i exempelvis ett nytt kärnkraftverk innebär sannolikt investeringar runt fyrtio, femtio miljarder kronor och därmed ett betydande risktagande för investerare. I det sammanhanget

²⁶ Konkurrensverket (2007:4) Konkurrensförhållandena på elmarknaden, dnr 408/2006

kan ett samägande snarare underlätta då flera intressenter tillsammans kan skapa förutsättningar för att genomföra en investering.

Energimarknadsinspektionen konstaterar att just samägd kärnkraft inte nödvändigtvis är den mest komplicerade samägda produktionsformen. Detta eftersom kärnkraft är en produktionsform med höga fasta kostnader som är typisk så kallad baslast i elsystemet. Detta innebär att lönsamheten i anläggningen främst påverkas av att uppnå en så hög tillgänglighet som möjligt. Här torde dock detta intresse vara gemensamt oavsett antalet delägare. En hög tillgänglighet innebär också högsta möjliga utbudstillskott på elmarknaden vilket också kan sägas ligga i elmarknadens kunders intresse. Eftersom det förekommer även andra samägda produktionslag på elmarknaden, såsom vattenkraft, kan även dessa i vissa situationer innebära motsvarande risker för konkurrensbegränsningar.

När Konkurrensverket har belyst frågan om asymmetrisk information har det konstaterats att samägandet främst innebär en risk för ett ökat utbyte av känslig information mellan företagen då själva samägandet i sig ger företagen möjlighet till att få kännedom om konkurrenters strategier och produktionsförutsättningar. Om detta skulle förekomma så skulle det innebära ett informationsövertag jämfört med övriga aktörer och risk för hämmad konkurrens på elmarknaden och därigenom skulle elpriset kunna påverkas.

På motsvarande sätt har Elisabeth Svantesson uttalat följande i en motion till riksdagen "En förutsättning för att elbörsen ska vara en effektivt fungerande marknadsplats är att det finns en grad av osäkerhet hos producenterna beträffande såväl utbuds- som efterfrågesituationen i samband med budgivningen. Samägandet och övrig branschsamverkan kan eliminera mycket av denna osäkerhet i marknaden, främst vad gäller konkurrenters förväntade beteende. Förtroendet hos övriga aktörer för elmarknadens funktion påverkas därför negativt av samägandet".²⁷

I juni 2007 avslutade Konkurrensverket en omfattande utredning om eventuella överträdelse av konkurrensreglerna på elmarknaden. Utredningen visade att planeringen av produktionen för kärnkraftverken tidigare till viss del skett gemensamt vid möten mellan delägarna samt respektive kärnkraftföretag. Planeringsprocessen i de samägda kärnkraftverken hade dock successivt förändrats i syfte att minska risken för insyn i respektive delägars affärsförhållanden. Även om den tidigare samordningen avseende produktion skulle ha varit i strid med konkurrensreglerna, innebar gällande preskriptionsregler att det saknades förutsättningar för Konkurrensverket att föra ärendet vidare till domstol.

I samband med beslutet att i detta ärende inte vidta åtgärder med stöd av konkurrenslagen lämnade Konkurrensverket in en skrivelse till regeringen gällande samägandet i kärnkraften.²⁸ I skrivelsen betonades att det ur konkurrenssynpunkt är olämpligt att de tre stora elbolagen tillsammans äger och kontrollerar all kärnkraft i Sverige och att samägandet bör upphöra.

²⁷ Motion 2008/09:N244 Samägande av kärnkraften

²⁸ Konkurrensverket (2007:4)

Energimarknadsinspektionens bedömning är att den samägda kärnkraften främst skapar ett förtroendeproblem på elmarknaden och att detta i möjligaste mån bör reduceras.

För att undersöka förutsättningarna att på frivillig väg minimera riskerna för konkurrensbegränsningar på grund av samägandet i kärnkraftsindustrin utsåg regeringen i början av 2008 två "förhandlare". Uppdraget innefattade att undersöka förutsättningarna att på frivillig väg försöka lösa upp samägandet.

Den 15 april 2010 meddelade förhandlarna i en slutrapport att "...tvingas vi emellertid nu konstatera att det inte går att uppnå enighet kring hur ägandet av de svenska kärnkraftverken skall förändras så att samägandet upphör."²⁹

I skälen för uppdraget om övervakning och transparens till Energimarknadsinspektionen framgår att regeringen anser "...att förtroendefrågan kvarstår och att arbetet med att hitta åtgärder för att förstärka förtroende bör fortskrida, till exempel genom att skapa branschetiska regler för att öka transparensen och minska risken för att samägandet ska kunna leda till, eller misstänkas leda till, konkurrensbegränsande effekter."

Energimarknadsinspektionen anser att de förtroendefrågor som kvarstår innefattar dels övervakning av att informationsutbyte med mera hanteras på ett korrekt sätt i de samägda bolagen, dels vilken insyn och förståelse som allmänhet och elmarknadens övriga aktörer har för hur dessa frågor hanteras i respektive kärnkraftsverk.

Till att börja med konstaterar Energimarknadsinspektionen att det inte är allmänt känt hur dessa frågor hanteras inom respektive bolag. Det framgår dock av närmare kontakter med representanter för de olika delägarna av kärnkraftsverken att bolagen redan har interna regler för hur olika typer av information ska hanteras. Eftersom dessa inte är allmänt kända så bidrar dessa regler inte till att skapa ett ökat förtroende i frågan. Energimarknadsinspektionen konstaterar också att det inte är möjligt för utomstående att varken granska de regler som finns eller dess efterlevnad. Eftersom det för närvarande saknas möjligheter till att upplösa själva samägandet i sig anser Energimarknadsinspektionen att det finns skäl för att överväga alternativa åtgärder för ökad transparens och möjlighet till granskning. Detta skulle kunna bidra till att minska riskerna med samägandet.

3.2 Övervakning

3.2.1 Övervakningen av Nord Pool Spot fungerar bra men en förstärkt nordisk övervakning skulle innebära högre förtroende för marknaden

Nord Pool Spot är placerad i Norge och den övervakning som sker idag är organiserad genom den norska reglermyndigheten, NVE. Orsaken till den ordning som råder idag är att marknadsplatsen Nord Pool Spot har sin legala hemvist i Norge och att marknadsplatslicensen är utfärdad av norska myndigheter. Således är det NVE som har huvudansvaret för övervakning av och dialog med marknadsplatsen. Övriga reglermyndigheter i Norden, det vill säga

²⁹ Magnusson och Agevik, 2010

Energimarknadsinspektionen, Energimarknadsverket i Finland och Energitilsynet (DERA) i Danmark, har genom ett så kallat "memorandum of understanding" inom organisationen NordREG kommit överens om att NVE i frågor som rör elbörsen ska konsultera övriga reglerare. Därigenom säkerställs att övervakningen av elbörsen inte bara sker av den norska regleraren NVE utan även av övriga reglermyndigheter i Norden.

Utifrån antagandet att dagens nordiska elmarknad redan omfattar fler länder än de nordiska så ökar behovet ytterligare att se över på vilket sätt övervakningen av elbörsen tillgodoser behovet av insyn för respektive lands tillsynsmyndigheter. Eftersom många av de förtroendefrågor som diskuterats, handlat om budgivning på marknadsplatsen, skulle en ändrad ordning också kunna bidra till ett ökat förtroende.

3.2.2 Bristande transparens i aktörernas agerande på marknaden vid prissättning ger små möjligheter för marknadsaktörer att kontrollera att detta skett på ett marknadseffektivt och korrekt sätt

Inledningsvis i rapporten beskrivs tillfredsställande grad av transparens och övervakning som två sätt på vilket förtroendet hos kunderna på elmarknaden skapas. En hög transparens är en viktig ingrediens för att skapa en effektiv konkurrenskraftig marknad. Ju mer konkurrenskraftig marknad är desto mindre blir behovet av övervakning. Tillräcklig transparens kan i vissa fall fungera som ett verktyg för övervakning eller till och med helt fylla behovet av detta.

Den nordiska elmarknaden är långt mer transparent än någon av de europeiska handelsplatserna för el.³⁰ Av beskrivningen i kapitel 2.7 framgår det att Nord Pool Spot publicerar en stor mängd marknadsinformation. Ytterligare en bidragande faktor till den höga transparensen i den nordiska marknaden är att merparten av branschorganisationens medlemsföretag den 1 juli 2006 övergick till att bruttohandla alla sina volymer via Nord Pool Spot.³¹ Bruttohandel innebär att aktörerna bjuder in hela sin säljvolym och köpvolum separat på spotmarknaden. Ökad bruttohandel leder till ökad transparens eftersom de totala köp- respektive säljvolymerna blir synliga och prissatta på marknaden. Vid nettohandel blir endast skillnaden mellan köpt och såld volym synliga och prissatt på marknaden.

I den gångna vinterns debatt om elmarknadens funktion lyftes även synpunkter på bristande öppenhet i aktörernas agerande på marknaden vid prissättning. Avsaknaden av transparens i denna typ av transaktionsdata gör det svårt för utomstående granskare att kontrollera att prissättningen skett på ett marknadseffektivt sätt. Nord Pool Spot publicerar transaktionsdata bland annat i form av systempriskurvor³². De har idag däremot inte möjlighet att ge information som kan identifiera en enskild aktörs aktiviteter, med undantag för en begäran från myndigheter. Denna praxis följs även av den tysk-fransk-schweiziska börsen Epex Spot samt den nederländska-belgiska börsen APX Endex.

³⁰ Energy transparency award 2010

<http://theglobalherald.com/energy-nord-pool-spot-wins-energy-transparency-award-2010/7248/>

³¹ Svensk Energi, 2006

³² <http://www.nordpoolspot.com/reports/systemprice/Marked-Cross-Points/>

Ökad transparens leder inte alltid till en effektivare och mer konkurrenskraftig marknad. Ett exempel på detta är att en publicering av individuella budkurvor kan skapa ökade risker för aktörerna att utöva marknadsmakt eller marknadsmanipulation vilket i sin tur kan leda till ineffektivitet och högre priser. Om marknadsaktörerna har insyn i varandras produktion och handelsstrategier genom exempelvis publicering av individuella budkurvor, ökar risken för olika typer av prissamverkan eller liknande marknadsmissbruk. Den typen av anonyma bud som idag förekommer på Nord Pool Spot gör det svårare att manipulera priset vilket i sin tur bidrar till att skapa trygghet och tillit hos marknadens aktörer och allmänhet.

I diskussionen kring transparens i transaktionsdata är det viktigt att klargöra innehållet i dessa data och de svårigheter som karaktären av information ger upphov till. Buden som aktörerna lämnar till den nordiska elbörsen innehåller endast information om volym och pris, inte vilken typ av produktion och produktionskälla det rör sig om. Vidare innebär ett säljbud inte per automatik en ökning av producerad volym el. Samma förhållande gäller för köpvolymer. Detta gör att det inte går att avgöra endast genom att titta på en aktörs individuella bud huruvida de har bjudit in exempelvis förbrukningsreduktion, vatten- eller kärnkraft. I grund och botten är det alltså bara aktören själv som kan åskådliggöra vad buden grundar sig på, vilket naturligtvis marknadsövervakningen på elbörsen har möjlighet att utreda.

Spotmarknadens aktörer har möjlighet att lägga flera olika bud inför kommande leveransdag. Alla deras bud kommer inte att få tillslag då aktörernas olika bud varierar beroende på pris- och volymkriterium. Vid de tillfällen som flexibla timbud och/eller säljblockbud får tillslag parallellförflyttas säljkurvan utåt. När tidsperioden för blockbudet sedan är över kan säljkurvan skifta tillbaka igen. Detta gör att exempelvis förbrukningsflexibilitet inte kommer att avspeglas i individuella budkurvor och därför blir det endast själva priskrysset som är relevant för den aktuella timmen. Det är Energimarknadsinspektionens bedömning att det inte skulle vara till gagn för konkurrensen på elmarknaden om informationen kring aktörers bud etc. offentliggörs.

Ur ett förtroendeperspektiv skulle det dock vara önskvärt med möjligheten till att flera av varandra oberoende aktörer har möjlighet att granska att marknadens regler efterföljs. EI anser därför att det kan vara önskvärt att även forskare ges möjlighet att granska att marknaden fungerar så optimalt som möjligt. Det är samtidigt viktigt att denna tillgänglighet inte strider mot rådande konkurrenslagstiftning, regler om konfidentiell information eller påverkar konkurrensen negativt.

Transparens på elmarknaden är sedan en tid tillbaka ett av Kommissionens definierade fokusområden. I Europa pågår det nu därför flera projekt parallellt vilket utreder just transparens och övervakning på el- och gasmarknaderna. EI bedömer att det kommer innebära förstärkt övervakning av elmarknaden och att det för närvarande inte krävs ytterligare åtgärder på området.

3.3 Samordning

3.3.1 Otydlig gränsdragning mellan myndigheters ansvarsområden på elmarknaden

Det är idag flera myndigheter som är involverade i och har ansvarsuppgifter relaterade till elmarknaden. I och med detta finns det en viss risk för överlappande ansvarsområden. Detta kan innebära att likartade övervakningsuppgifter utförs av mer än en myndighet vilket är samhällsekonomiskt ineffektivt. Det kan också uppstå glapp i ansvarstagande där ingen av respektive myndigheter tar ansvar för uppgiften.

Energimarknadsinspektionen har utrett vilka olika uppgifter som åligger de myndigheter som har en övervakande uppgift på elmarknaden. Det är främst mellan Energimarknadsinspektionen och Statens energimyndighet som det finns oklara gränser mellan de olika uppdragen och därmed risk för överlappande uppgifter. Vad beträffar Energimarknadsinspektionen och Svenska kraftnät så handlar det främst om ett behov av viss utökad samordning.

Av **Energimarknadsinspektionens** instruktion framgår att myndigheten inom sitt verksamhetsområde ska "...verka för...effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaderna,...följa och analysera utvecklingen på el-, naturgas- och fjärrvärmemarknaderna och lämna förslag till ändringar i regelverk eller andra åtgärder för att främja marknadernas funktion,..."³³

Av **Statens energimyndighets** instruktion framgår att "Myndigheten ska verka för att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor."³⁴

Av **Svenska kraftnäts** instruktion framgår att myndigheten ska "...främja konkurrensen på el- och naturgasmarknaden..." samt "...att bevaka tillgången på höglastkapacitet i det svenska elsystemet och löpande förmedla information om effektillgång till marknadens aktörer,..."³⁵

Energimarknadsinspektionen anser att de uppgifter som nämnts ovan i Statens energimyndighets och Svenska kraftnäts uppdrag i viss mån är överlappande med Energimarknadsinspektionen eftersom exempelvis tillgången på el på kort och lång sikt är direkt avhängig av marknadens funktion. Här finns det enligt Energimarknadsinspektionens bedömning en direkt överlappning i uppdragen som inte nödvändigtvis behöver vara av ondo. En renodling av uppdragen skulle dock skapa en tydlighet gentemot framförallt kunderna och därmed bidra till ett ökat förtroende.

³³ Se Energimarknadsinspektionens instruktion i bilaga 4.

³⁴ Se Energimyndighetens instruktion i bilaga 4.

³⁵ Se Svenska kraftnäts instruktion i bilaga 4.

4 Energimarknadsinspektionens slutsatser och förslag

Nedan presenteras slutsatser utifrån analysen i föregående kapitel samt inspektionens förslag till åtgärder för att öka förtroendet för elmarknaden.

4.1 Låg förståelse för marknadens funktion påverkar förtroendet

Förtroendeproblematiken bland konsumenter kan bero på låg förståelse för hur elmarknaden fungerar, något som kan vara kopplat till att intresset för elmarknaden är förhållandevis lågt, men det kan även ha sin orsak i att den pedagogiska förmedlingen av hur marknaden fungerar är bristande. Det är dock allvarligt att förtroendet är lågt då det riskerar leda till att kundernas intresse att vara aktiva på elmarknaden minskar, vilket kan leda till en sämre fungerande elmarknad.

Det är emellertid inte säkert att lösningen för ökad förståelse innebär ökad mängd information. De externa orsakerna till det låga förtroendet är sannolikt komplexa. Denna utredning behandlar ett flertal faktorer som bedöms inverka på allmänhetens förtroende för elmarknaden. Det finns dock med säkerhet andra faktorer än de som tas upp i denna utredning, kring vilka det behövs närmare kunskaper.

Energimarknadsinspektionen avser att under kommande verksamhetsår påbörja en undersökning för att vidare utreda orsakerna till det låga förtroendet för elmarknaden bland konsumenterna.

4.2 Marknadens aktörer ska ha tillgång till samma information samtidigt

Energimarknadsinspektionen har konstaterat att det regelverk som gäller för informationsspridning, så kallade UMM, inte alltid på ett enkelt sätt ger marknadens aktörer en komplett bild av den aktuella situationen, såsom de avställda kärnkraftverken i vintras. Det är därför inspektionens bedömning att det vore önskvärt att regelverket för UMM utvecklas.³⁶

Energimarknadsinspektionen anser att hanteringen och utformningen av systemen för informationsspridning behöver ses över och utvecklas. Inspektionen har uppmärksammat att en sådan process pågår inom Nord Pool Spot.

4.3 Ökad transparens kring hanteringen av kapaciteter

Energimarknadsinspektionen ser det som bekymmersamt att marknads aktörer upplever att informationen gällande metoder för att beräkna handelskapaciteter inte är tillräckligt transparenta. Det är därför viktigt att området utreds närmare och då problemet inte endast berör Sverige behöver frågan hanteras i ett nordiskt perspektiv.

Energimarknadsinspektionen bedömer att det finns ett behov av ökad transparens kring tilldelning av handels- och överföringskapacitet. Inspektionen avser att inom ramen för NordREG-samarbetet föreslå åtgärder som kan öka transparensen inom detta område.

4.4 Ökad insyn minskar riskerna med samägd kärnkraft

I syfte att söka andra vägar för att minska riskerna med den samägda kärnkraften har Energimarknadsinspektionen identifierat följande åtgärder som essentiella för ett ökat förtroende på elmarknaden:

- att skapa ökad kännedom om vilka faktiska regler som tillämpas beträffande informationsutbyte vid kärnkraftsverken,
- att dokumentera och utveckla det regelverk som tillämpas i respektive kärnkraftsverk,
- att tillse att det finns en rimlig övervakning eller insyn avseende regelverkens tillämpning.

Energimarknadsinspektionen har i dialog med företrädare för ägarna till kärnkraftverken enats om gemensamma branschetiska regler för hantering av information och ökad insyn i kärnkraftsbolagens styrelser. Dessutom har en överenskommelse träffats med kärnkraftsverkens ägare om ett åtagande att årligen till Energimarknadsinspektionen rapportera utfallet av hur dessa branschetiska regler hanterats under året. Vidare har bolagen erbjudit plats för en oberoende observatör att vara adjungerad till styrelserna med särskilt uppdrag att övervaka att de branschetiska reglerna följs. Den oberoende observatören ska beredas möjlighet att ställa frågor, få tillgång till visst material samt att yttra sig över den årliga rapporten till Energimarknadsinspektionen avseende arbetet i styrelserna. Den oberoende observatören ska nomineras av Energimarknadsinspektionen.

³⁶ Det pågående utvecklingsarbetet kring UMM beskrivs bland annat i Montels Nyhetsbrev för Sverige v. 44.

4.5 Ökad nationell insyn i elbörsens verksamhet kan innebära högre förtroende för marknaden

Övervakningen av den nordiska elbörsen hanteras idag av den norska reglermyndigheten, NVE. Orsaken till denna ordning är att Nord Pool Spot har sin legala hemvist i Norge och att marknadsplatslicensen är utfärdad i Norge. Genom en överenskommelse är det dock säkerställt att även övriga nordiska reglerare konsulteras i övervakningsfrågor som rör marknadsplatsen.

Eftersom elbörsen redan idag omfattar fler länder än de nordiska så ökar behovet ytterligare att se över på vilket sätt övervakningen av elbörsen tillgodoser behovet av insyn för respektive lands tillsynsmyndigheter. Eftersom många av de förtroendefrågor som diskuterats, handlat om budgivning på marknadsplatsen, skulle en ändrad ordning också kunna bidra till ett ökat förtroende.

Det är Energimarknadsinspektionens bedömning att marknaden är av sådan karaktär att inte full transparens i till exempel budgivningen kan tillåtas utan att kraftigt undergräva möjligheterna till en god konkurrens och en väl fungerande marknad. Därför är det nödvändigt med en stark myndighetsövervakning. Det är i detta sammanhang Energimarknadsinspektionens uppfattning att en ökad insyn för respektive reglermyndighet skulle bidra till ett ökat förtroende från både marknadens aktörer och allmänheten.

Energimarknadsinspektionen föreslår en åtgärd för att stärka nationella reglermyndigheters insyn hos Nord Pool och har inom ramen för NordREG-samarbetet föreslagit att ett särskilt fora för ökad insyn i elbörsens verksamhet för samtliga nordiska och övriga berörda reglermyndigheter inrättas. Detta arbete beräknas bli färdigställt i december månad.

4.6 Bättre samordning mellan myndigheternas uppdrag kan bidra till ökat förtroende

Det är idag flera myndigheter som är involverade i och har ansvarsuppgifter relaterade till elmarknaden. I och med detta finns det en viss risk för överlappande ansvarsområden. Detta kan innebära att liknande övervakningsuppgifter utförs flera gånger vilket är samhällsekonomiskt ineffektivt, alternativt att det uppstår glapp i myndighetsutövandet. Detta gäller främst Energimarknadsinspektionen, Statens energimyndighet och Svenska kraftnät.

Energimarknadsinspektionen gör bedömningen att innehållet i uppdragen inte behöver innebära negativa konsekvenser men att en renodling av uppdragen skulle skapa en tydlighet gentemot framförallt kunderna och därmed kunna bidra till ett ökat förtroende.

Energimarknadsinspektionen föreslår att regeringen ser över Energimarknadsinspektionens, Statens energimyndighets och Svenska kraftnäts uppdrag avseende övervakningsuppdrag av elmarknaden.

Referenslista

Rapporter, regelverk och artiklar

Energiloven, LOV 1990-06-29 nr 50: Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m.

Energimarknadsinspektionen (2006), Prusbildning og konkurrens på elmarknaden, ER2006:13.

Energimarknadsinspektionen (2010a), Halvårsrapport om elmarknaden oktober-mars 2009/2010, R2010:09.

Energimarknadsinspektionen (2010b), Ökat inflytande för kunderna på elmarknaden - Timmätning för elkunder med abonnemang om högst 63 ampere, EI R2010:22.

ERGEG (2010), ERGEG Draft Comitology Guidelines on Fundamental Electricity Data Transparency, E10-ENM-02-07.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1228/2003 av den 26 juni 2003 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel

Europaparlamentets och Rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om inrättande av en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter

Europaparlamentets och Rådets direktiv 2009/72/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG

Holmberg (2009), "Supply Function Equilibria of Pay-as-Bid Auctions". Journal of Regulatory Economics 36(2), 154–177.

Konkurrensverket (2007:4) Konkurrensförhållandena på elmarknaden, dnr 408/2006.

Magnusson och Agevik (2010), Slutrapport om samägandet i kärnkraften.

Motion 2008/09:N244 Samägande av kärnkraften.

Pindyck & Rubinfeld (2008), Microeconomics.

Stoft (2002), Power system economics.

Svenska Kraftnät (2010), Avtal om Balansansvar för el mellan Affärsverket svenska kraftnät och Balansansvarig, Avtal/124.

Elektroniska källor

ACER

http://www.energy-regulator.eu/portal/page/portal/ACER_HOME/The_Agency/Work_programme/ACER%20Work%20Programme%202011.pdf
http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/acer/acer_en.htm

Affärsverket svenska kraftnät

<http://www.svk.se/Energimarknaden/El/Statistik/>

DN Debatt

2010-06-22, *Vattenfall gör som de vill*,

<http://www.dn.se/debatt/vattenfall-gor-som-de-vill-1.1126639>

2010-01-25, *Tillfälliga pristoppar visar att marknaden fungerar*,

<http://www.dn.se/debatt/tillfalliga-pristoppar-visar-att-elmarknaden-fungerar-1.1032515>

Energimyndigheten

<http://energimyndigheten.se/Energifakta/Statistik/>

Energy transparency award 2010

<http://theglobalherald.com/energy-nord-pool-spot-wins-energy-transparency-award-2010/7248/>

Nord Pool Spot

<http://nordpoolspot.com/>

<http://nordpoolspot.com/umm/>

<http://nordpoolspot.com/trading/Market-surveillance/>

<http://nordpoolspot.com/trading/Market-surveillance/Laws-and-external-regulation/>

<http://nordpoolspot.com/reports/systemprice/Marked-Cross-Points/>

<http://nordpoolspot.com/upload/rulebook/Appendices/Appendix%206%20-%20Endelig%20version%20NPS%20Desember%202008.pdf>

Nordic Energy Regulators

http://www.nordicenergyregulators.org/upload/Reports/NordREG_%20memo_on_%20price_peaks_in_the_Nord_Pool_spot_market.pdf

Norges vassdrags- og energidirektorat

<http://www.nve.no/PageFiles/796/Oversendelsesbrev.pdf?epslanguage=no>

Statistiska Centralbyrån

http://www.scb.se/Pages/List_139368.aspx

Svensk Energi, pressmeddelande 2006-03-29

Elföretagen åtar sig att öka likviditeten i spotmarknaden på Nord Pool

http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/svensk_energi/pressrelease/view/8746

2

Bilaga 1 Code of Conduct

CODE OF CONDUCT for the Board of Directors of [*name of company*]

1. Background

- 1.1 The three Swedish nuclear plants located in Forsmark, Oskarshamn and Ringhals are (with some minor exceptions) jointly owned by the energy groups Vattenfall, E.ON and Fortum (the “Owners”). The historical background to the joint ownership is partly due to that the original investors in the nuclear facilities desired to share risks and pool competencies and partly due to direct political involvement in connection with the politically forced closing of the Barsebäck nuclear plant. The three power plants are organized as limited liability companies; Ringhals AB, OKG AB and Forsmark Kraftgrupp AB (the “Nuclear Companies”). The ownership shares in each Nuclear Company vary among the Owners but Vattenfall has the majority ownership as well as operational responsibility for Ringhals AB and Forsmark Kraftgrupp AB and E.ON has the majority ownership as well as operational responsibility for OKG AB.
- 1.2 The Swedish Competition Authority (“CA”) initiated in 2006 an investigation into whether the Owners violated applicable competition legislation in the exercise of its joint ownership in the Nuclear Companies. The CA concluded its investigation without any findings of any unlawful collaboration and closed the matter. In connection with the closing of the investigation, the CA recommended the Government to initiate actions with the objective of dissolving the joint ownership arguing amongst other things that the joint ownership as such undermines the credibility of the proper functioning of the electricity market.
- 1.3 The Government appointed in February 2008 two negotiators with the task of finding ways to minimize the alleged competition risks associated with the joint ownership. The negotiators focused their work on a solution which meant complete dissolution of the joint ownership. The negotiators also retained two leading Nordic nuclear experts to analyze the difference in availability between Swedish and Finnish nuclear reactors. These experts stated in their report that they were convinced that the Swedish nuclear plants are operated in compliance with applicable competition legislation. The negotiators concluded in their final report to the Government in April 2010 that it was not possible to reach an agreement with the Owners to dissolve the joint ownership. In June 2010 the Government assigned the task to the regulator, Energy Markets Inspectorate (“EI”), to analyze and evaluate the need for changes with respect to transparency and regulation of the electricity market.
- 1.4 The Owners have jointly taken the initiative to develop this Code of Conduct for the purpose of (i) increasing the transparency how the work in the Board

of Directors of the Nuclear Companies are conducted and (ii) increasing the confidence that the work in the said Boards is conducted in compliance with applicable competition legislation. This Code of Conduct has been developed in dialogue with EI which in its turn has consulted with CA, the Swedish Radiation Safety Authority and the Swedish National Grid. Future revisions of the Code of Conduct, if any, shall be developed in the same manner.

2. Scope

The scope of this Code of Conduct is the issues further elaborated on in sections 3 - 10 below. These issues can be grouped in two categories. The issues set out in sections 3 – 5 merely document and exemplify applicable key laws and regulations which have been adhered to by the Board of Directors and which continues to apply. The issues set out in sections 6 – 10 consist of additional voluntary measures the Board of Directors imposes on itself for the purpose of increasing transparency and confidence. [*name of the company*] is referred to below as the “Company”

3. Key laws, regulations and policies

- 3.1 The Owners and the Company are subject to the Companies Act and the Competition Act as well as the competition rules under the Treaty on the Functioning of the European Union (the Competition Act and the said competition rules are below together referred to as the “Competition Rules”). The Companies Act governs, amongst other things, how the Nuclear Companies shall be managed and steered. The Competition Rules prohibit certain competition-restricting behavior. This Code of Conduct describes further in section 4 below certain categories of information which is allowed respectively not allowed to be exchanged between competitors according to the Competition Rules.
- 3.2 NASDAQ OMX Commodities Europe and Nord Pool Spot are the exchanges for commodity derivatives and physical energy for the Nordic market. These exchanges have adopted regulations how to disclose planned and unplanned outages. The Board of Directors shall ensure that the Board of Directors and the top management of the Company are informed of the from time to time applicable disclosure regulations and that the Company has routines in place to ensure compliance with these regulations.
- 3.3 The Directors of the Board and the top management of the Company may have access to information which is defined as “insider information” under applicable law. The Board of Directors shall ensure that the Board of Directors and the top management of the Company are informed of the from time to time applicable insider laws.

4. Rules regarding information exchange

The following rules shall apply regarding the exchange of information at the meetings of the Board of Directors and at any other body, committee etc set up within the Company where representatives of the Owners participate.

Section 4.1 (the “Black List”) contains information which cannot be exchanged. Section 4.2 (the “White List”) contains information which can be exchanged. These lists do not attempt to be all-inclusive but rather list categories of information which typically are allowed respectively not allowed to be exchanged. If any disagreement or questions arise whether certain information can be exchanged, the matter should be referred to a competition law expert appointed by the Board of Directors whose opinion shall service as a guidance.

4.1 The Black List – information which cannot be exchanged

1. Information regarding the Owners’ internal price forecasts, both long-term and short-term.
2. Information regarding the Owners’ current or actual prices.
3. Information regarding other non-public commercial terms and conditions related to the Owner’ customer agreements.
4. Information regarding the Owners’ commercial and financial strategies including spot bidding and hedging strategies.
5. Information regarding risk criteria and non-public market analyses used by the Owners.
6. Information regarding non-public electricity production unit data of the Companies including, but not limited to, snow reservoir, water reservoir and marginal costs of production at any other plants than the Company.
7. Information regarding planned or factual utilization of capacity of the Owners’ electricity production units.
8. Information regarding the Owners’ plans to expand their production capacity by establishing or expanding existing facilities other than the Company’s.
9. Information regarding the Owner’s requests to the Company on loading and down regulation (sw: nedreglering).
10. Information regarding the Companies’ forecasts on future sales.

4.2 The White List – information which can be exchanged

1. All information that is relevant in order for the activity at the Company to be operated in a way that is (i) secure, (ii) rational and (iii) efficient, can be exchanged. In particular the information set out in 2 – 8 below may always be exchanged but always subject to the overarching principle that information according to section 4.1 above may never be exchanged.
2. Any information of importance to the security at the Company, i.e. information that results from the Swedish Radiation Safety Authority’s

safety regulations or information being exchanged between the Owners in order to increase the knowledge and competence as regards safety.

3. Information of technical nature of importance to the activity of the Company.
4. Information of importance in order to rationalize the activity at the Company.
5. Information regarding costs of the Company.
6. Information of importance to investment decisions relating to the Company.
7. Public information, e.g. information publicly available on Nord Pool or other exchanges for electrical energy.
8. Information regarding operational matters that are normally informed to or handled by the board according to the Swedish Companies Act.

5. Confidentiality

Information which is provided to the Board of Directors is subject to confidentiality obligations of each Director and each Director has a fiduciary duty to keep such information confidential and not to disclose it to any third parties if such disclosure may entail a risk for damage to the Company. The assessment of the potential damage shall be made by the Board, and not by the individual Director. The Director may make use of the information only in the pursuit of the best interest of the Company.

6. Publishment and reviewing

- 6.1 The Code of Conduct (and any future revised version) shall be adopted by the Board of Directors and in connection with this be made public by way of publishing it on the website of the Company.
- 6.2 The Code of Conduct shall on a yearly basis be evaluated and reviewed. As the ambition is to adopt identical Code of Conducts in the Nuclear Companies, the Chairman of the Board of Directors shall procure that this work is synchronized with the Chairmen of the Board of Directors of the other Nuclear Companies. The Code of Conduct shall be adopted on a yearly basis at the constituent Board meeting following the Annual General Meeting.

7. Training

The Board of Directors shall in connection with the adoption of the Code of Conduct (and thereafter regularly, as appropriate) arrange an educational seminar for the Board of Directors and the top management of the Company covering the topics addressed by this Code of Conduct.

8. Other bodies within the Company

The Board of Directors shall procure that the Board is regularly updated about all bodies, committees etc set up within the Company which includes representatives of the Owners or representatives of the other Nuclear Companies and that such bodies, committees etc complies with the information exchange rules stipulated in section 4 above.

9. External participation

9.1 The Board of Directors will allow one person nominated by EI and approved by the Board of Directors to participate at the Board meetings (the "Observer"). EI will in the nomination process suggest candidate/-s to the Owners. EI and the Owners will jointly select the candidate to be offered the role as Observer. The duration of the assignment is one year at the time (normally from the date of the Annual General Meeting until the end of the following year's Annual General Meeting). The nomination and selection process is repeated on a yearly basis prior to the Annual General Meeting. The assignment can be prolonged for successive periods of one year. The Observer receives compensation from EI for work performed in relation to the assignment.

9.2 The role of the Observer shall be to monitor the compliance by the Board of Directors of the Code of Conduct. The Observer shall (1) be an experienced and senior person independent of the Owners and the Nuclear Companies, (2) be independent of other actors on the electricity market, (3) possess a substantial knowledge of the electricity market and/or the Competition Rules and (4) have no conflicting interest with the Company.

9.3 The nominated person approved by the Board of Directors will not be a director of the Board and will therefore not have a voting right. He/she will be allowed access to the Board material and will have the right to express opinions and ask questions at the meetings. The Observer shall further have access to Company information and documents which relate to the matters addressed by the Code of Conduct. The right to attend the meetings and having access to material is subject to that the approved person enters into an appropriate confidentiality undertaking.

10. Yearly report

10.1 The Board of Directors shall within 6 months from the expiry of each calendar year prepare and submit a report to EI regarding how the Board of Directors have complied with the Code of Conduct and any particular matters related to the Code of Conduct which have been dealt with during the year. The report shall also contain a statement whether the Board of Directors sees any need for any changes or adjustments to the Code of Conduct. The report will be made public.

10.2 The Board of Directors shall, prior to executing the final report, allow the Observer to review the draft report and propose changes and amendments. To the extent the Board of Directors elect to not include the proposed

changes and amendments, the Observer shall be given the opportunity to write a dissenting opinion which shall be attached to the final report as an appendix. The Board of Directors may also disclose the various stages of the draft report to the Owners.

This Code of Conduct was adopted by the Board of Directors in [*name of company*] on [*date*]

Bilaga 2 Inspektionens hearing i korta drag

Energimarknadsinspektionen höll en hearing tisdagen den 9 november i Stockholm avseende uppdraget att utreda frågor angående övervakning och transparens på elmarknaden.

Hearingens syfte

Hearingen syftade till att inhämta marknadsaktörers synpunkter på dagens övervakning och transparens samt förslag på hur förtroendet för elmarknaden kan förbättras. Energimarknadsinspektionen anser att det är viktigt att ta del av synpunkter och förslag och ville därför under hearingen få höra branschens aktörers syn på följande frågeställningar:

- Finns det behov av förändringar i myndigheters och andra organisationers övervakning av marknaden?
- Behövs större samordning av myndigheternas uppgifter?
- Insamling av ytterligare information via regelverk?
- Är ökad transparens önskvärd och möjlig och inom vilka områden anser ni att en ökad transparens är mest angelägen?
- Vilka fördelar och nackdelar ser ni med ökad transparens före och efter spotpriset är publicerat?
- Vilka nyckelfrågor kommer avgöra i vilken mån förtroendet för elmarknaden kan öka hos allmänheten?

Inbjudan och upplägg

Inbjudan gick ut till myndigheter, elproducenter, elhandlare i form av representanter från Svenskt Näringsliv och ett antal övriga organisationer. 32 personer deltog på hearingen.

Efter inledning av Energimarknadsinspektionens stf generaldirektör Tony Rosten och genomgång av projekt och rapport av projektledare Marie Pålsson hade fyra talare med olika bakgrund bjudits in för att beskriva sin syn på elmarknadens situation och svara på frågorna som bifogades i inbjudan till hearingen. Talarna var:

Urban Hammarstedt, Nord Pool Spot

Bo Lindörn, Oberoende Elhandlare

Daniel Nordgren, Vattenfall

Jens Marquardt, AGA AB representant från Svenskt Näringsliv

Sammanfattande reflektioner

Under hearingen kunde det konstateras att de aktörer som var representerade i mångt och mycket var överens om problematiken kring frågorna om övervakning och transparens. Diskussionen var mycket givande och intressant men få konkreta förslag på åtgärder kom in. En sammanfattning av de problem på elmarknaden som kom upp i diskussionen följer nedan.

Rättvisande och koncentrerad information

Kvantiteten av information behöver oftast inte öka, stora mängder information försvårar ofta förståelsen och tillgängligheten. Det handlar om att rätt information ska komma ut till marknads aktörer, i perspektiven tid och rum.

Handelskapaciteten – förutsägbara och förståeliga principer

Storleken i tilldelad handelskapacitet till marknaden ger stor påverkan på priset. Flera aktörer upplever att det är svårt att förstå vad som ligger bakom tilldelningen av kapaciteter. Det är därför önskvärt att beräkningarna blir mer transparenta och informationen mer generell om hur beräkningarna utförs.

Förstärkt övervakning från myndigheterna

De nordiska myndigheterna bör få en större insyn i hur marknadsövervakningen bedrivs på elbörsen.

Information till kunderna om marknads funktion

Många kunder på marknaden accepterar inte marknads funktion, marginalprissättningen som används idag är för komplicerad för att ta till sig. Myndigheterna och aktörer på elmarknaden har en uppgift i att förklara den marknadsfunktion som finns och detta leder i sig till ökat förtroende. Övergripande faktablad om elmarknads funktion ansågs vara bra men inte tillräckliga.

Bilaga 3 Handel på elmarknaden

Denna bilaga avser att ge en översiktsbild av de olika typer av handelsförfaranden som karaktäriserar elmarknaden. Inledningsvis diskuteras olika typer av handel och auktionsförfaranden varefter prissättning och budgivning på den nordiska elbörsen behandlas.

Olika typer av handel

Det finns två grundläggande sätt att ordna handeln mellan köpare och säljare. Antingen genom bilateral handel i vilken köpare och säljare parar ihop sig och når en överenskommelse om villkoren för handeln eller genom att säljaren säljer sin produkt till en mellanhand som sedan i sin tur säljer den vidare till slutkunden. Det förekommer många olika varianter på dessa två typer av handel och marknader vilar ofta på en blandning av de två typerna.

Den bilaterala handeln är mer flexibel eftersom säljaren och köparen kan specificera kontraktet helt efter egna önskemål. Den ökande flexibiliteten genererar dock även ökade kostnader. I den bilaterala handeln är kontraktet och därigenom priset unikt för varje transaktion vilket driver upp kostnaderna. Parterna behöver även själva göra bedömningen av den andre partens kreditvärdighet vilket är både kostsamt och riskfyllt. Mellanhandsmarknader är mer centraliserade och minskar dessa typer av kostnader och risker.

Börser är ett exempel på en av de mer centraliserade typerna av mellanhandsmarknader. Börshandel karaktäriseras av enhetliga kontrakt och priser som alla köpare betalar och alla säljare tar emot. Börshandel ger trygghet för handelsparter genom att börsen agerar motpart gentemot både säljare och köpare. På detta sätt flyttas risker med kreditvärdighet hos motparten över till börsen. Elbörser använder regelbundet återkommande auktioner för att fastställa marknadspriset på elektricitet för fysisk leverans. I Norden sker detta via den nordiska elbörsen Nord Pool Spot.

Börshandel har således flera fördelar jämfört med bilateral handel. Denna typ av handel kan minska kostnaderna för själva handelsförfarandet, öka konkurrensen på marknaden samt publicera ett referenspris. Ett exempel på minskade kostnader är sökkostnaden, den kostnad som uppstår för den tid och pengar kunden spenderar på att leta upp det bästa erbjudandet, den är betydligt mindre vid börshandel än vid bilateral handel. I och med att börshandeln inte är lika flexibel jämfört med den bilaterala handeln gällande utformning av kontrakten kan den bedrivas mycket fortare än den bilaterala handeln. Börshandel är därför mer optimal i "day-ahead"- eller "intraday"-marknader medan bilateral handel fungerar bättre vid mer långsiktig handel/kontrakt. Spotmarknaden är en "day-ahead"-marknad där köpare och säljare lägger bud för alla dygnets timmar dagen före. Marknadspriset sätts i balans mellan utbud och efterfrågan. "Intraday"-marknad används som justeringsmarknad på Elbas. Handeln på Elbas är tillgänglig efter "day ahead"-marknaden är stängd och upp till en timme före leverans.

Auktion

Både bilaterala marknader och börsmarknader kräver att deltagarna sätter ett pris för vilket de är beredda att antingen köpa eller sälja en vara. Marknaden väljer sedan den köpare som bjudit högsta pris och den säljare som bjudit lägsta pris. Det mest effektiva utfallet blir om den köpare som bjudit högst och värderar varan högst får köpa samt om den säljare som bjudit lägst har de lägsta produktionskostnaderna. Alla de som kan producera under marknadspriset kan sälja medan alla köpare över marknadspriset kommer att köpa. Ett sätt att nå det mest effektiva utfallet är genom olika typer av auktioner.

Auktioner kan se ut på många olika sätt och kan i stor utsträckning påverka resultatet. Utmaningen i marknadsdesignen för en auktion är just att utforma den så att nyttan blir största möjliga. Från reglerares och konkurrensmyndigheters perspektiv är det viktigaste i utformningen av energiauktioner att motverka otillbörligt samarbete mellan marknadsaktörer, underprissättning och beteende som avskräckande nyinträde på marknaden. De fyra vanligaste auktionsformerna är:

Engelsk auktion: Budgivningen börjar på reservationspriset³⁷ och köparna bjuder öppet. Auktionen avslutas när ingen köpare är villig att bjuda över det sista köpbudet. Varan säljs till den högstbjudande till det högsta bjudna priset.³⁸

Holländsk auktion: Vid en holländsk auktion börjar med ett högt utropspris som sänks successivt tills en köpare accepterar priset. Den används främst vid försäljning av blommor och grönsaker.³⁹

Fransk auktion: Fransk auktion innebär att säljare och köpare anger hur stor kvantitet som de kan tänkas köpa/sälja samt till vilket pris. Är priset högt vill säljare sälja stor kvantitet och köpare vill köpa mindre mängd till detta pris, omvänt gäller att lågt pris lockar många till att köpa men säljare inte vill sälja någon större mängd. Efter att buden inkommit räknas de ihop och den prisnivån som ger högst omsättning avgör. Detta auktionsförfarande är användbart vid försäljning av råvaror som t.ex. guld.

Sluten auktion/ Förstaprisauktion: Alla bud läggs samtidigt och är stängda. Vinnaren är den som bjudit högst.⁴⁰

Vickrey auktionen/ Andraprisauktion: Köparen lägger slutna bud och vinnaren betalar det högsta förlorande budet. Centralbanker kan använda sig av denna typ av auktion. Banker bjuds in för att delta i auktion av statspapper. Den som erbjuder sig att köpa statspapper till lägst ränta vinner auktionen men de betalar den ränta som det näst högsta budet innebär.

³⁷ Det vill säga det lägst godtagbara budet.

³⁸ Pindyck & Rubinfeld (2008), s. 491-492.

³⁹ Ibid

⁴⁰ Stofft (2002)

Den nordiska elbörsen Nord Pool Spot

Nord Pool Spot använder en dubbelsidig, slutna förstaprisauktion i vilken både säljare och köpare bjuder in.

Marknadspriset sätts i balans mellan utbud och efterfrågan. Efterfrågebuden från elanvändare matchas mot producenternas säljbud genom ett auktionsförfarande. Aktörerna lämnar sina köp- och säljbud för respektive timme senast kl 12:00 dagen före leveransdag. Varje bud specificerar volymen som aktören är villig att köpa eller sälja till en specifik prisnivå för varje enskild timme den följande dagen. Utifrån aktörernas köp- och säljbud aggregerar Nord Pool Spot en säljkurva (utbudskurva) och en köpkurva (efterfrågekurva) för varje timme och för hela marknaden. Säljkurvan baseras på att lägsta säljbudet läggs till först, därefter läggs högre och högre bud till säljkurvan. Motsvarande procedur görs för köpsidan, men tvärtom, det dyraste köpbudet läggs till först. Där säljbuden möter köpbuden uppstår jämviktspris.⁴¹

Jämviktspriset representerar det pris som konsumenterna är villiga att betala för den sista MWh som behövs för att täcka efterfrågan. Elproducenter som lämnat bud till ett pris som är lägre än jämviktspriset får sälja sin inbjudna mängd el till jämviktspriset. Producenter som har lämnat ett säljbud som överstiger jämviktspriset får inte sälja. På motsvarande sätt får de köpare som lämnat köpbud till priser överstigande jämviktspriset köpa den mängden el till jämviktspriset medan de som lämnat köpbud understigande jämviktspriset inte får köpa. Vid varje givet tillfälle tillmötesgås efterfrågan på el med den billigaste produktionen som finns tillgänglig. På så sätt blir prisbildningen på börsen samhällsekonomiskt effektiv. Eftersom buden lämnas dagen innan leverans kallas spotmarknaden för en "day-ahead" -marknad.⁴²

Två av alternativen till den befintliga prisbestämningmekanismen som praktiskt har använts på elmarknader runt om i världen är en form av diskriminerande marginalkostnadsprissättning ("pay-as-bid") och en reglerade prisbildningen som använts på icke-avreglerade elmarknader.

Pay-as-bid

I praktiken är detta den prisbildningsmekanism som används på såväl Elbas som på den finansiella marknaden. Med en diskriminerande prisbildning får varje accepterat bud betalt enligt begärt pris. Det kan tyckas självklart att elpriset blir lägre med diskriminerande prissättning, där lägre säljbud får mindre betalt. Det är dock inte säkert då det, för åtminstone i teorin, finns det skäl att tro att diskriminerande prissättning medför att det blir lönsamt för producenterna att höja sina bud⁴³. Ett annat problem som har visat sig vid praktisk tillämpning av denna mekanism är att det tenderar till att leda till ungefär samma genomsnittliga prisnivå som marginalkostnadsprissättning, men på ett mindre kostnadseffektivt sätt.⁴⁴

⁴¹ EI (2010a)

⁴² Ibid

⁴³ Holmberg (2009), ss. 154–177.

⁴⁴ EI (2006), s 74.

Reglerad prissättning

Genomsnittskostnadsprissättning, det vill säga att producenternas genomsnittliga produktionskostnad bestämmer slutkundspriset är ett av de förslag som diskuterats. Problemet med en reglerad prissättning är att den innebär ett elpris som inte ger nödvändiga förutsättningar för kostnadseffektivitet i elproduktionssystemet och som inte ger signaler om önskvärt beteende vare sig på elmarknadens produktions- eller konsumtionssida. Reglerad prissättning ger vidare inte nödvändigtvis upphov till lägre elpriser utan skapar behov av planekonomiska inslag för att tillförsäkra att tillräcklig elproduktionskapacitet upprätthålls. Erfarenheter visar att det också tenderar att ge upphov till överkapacitet.⁴⁵

Avseende prisbildningen på råkraftsmarknaden finner Energimarknadsinspektionen att dagens fria marknadsprisbildning som baseras på marknadsprissättning besitter alla de egenskaper som är önskvärda för att en väl fungerande elmarknad ska uppnås. Detta givet att konkurrensen på marknaden upprätthålls och främjas. På en väl fungerande konkurrensutsatt elmarknad, där produktionsanläggningar bjuds in till sin marginalkostnad till en marknadsplats där det marknadsklarerande priset (och kvantiteten) bestäms utifrån det marginella budet, kommer marknads behov av el att tillförsäkras till lägsta möjliga kostnad och priset kommer att ge effektiva (korrekta) signaler för samtliga produktions-, konsumtions-, respektive investeringsbeslut.⁴⁶

Olika typer av bud⁴⁷

Aktörerna på Nord Pool Spot kan lägga tre typer av bud; timbud, blockbud och flexibla timbud.

Timbud

Den vanligaste typen av bud på spotmarknaden är timbud. Aktörerna lämnar specifika bud för kommande dygns samtliga 24 timmar. Det enklaste sättet att buda är att ge ett prisoberoende bud för alla timmar.

Blockbud

Ett blockbud består av ett fast pris och fast volym under specifik tidsperiod om minst tre timmar i följd. Aktören väljer själv start och stopptimme för budet. Denna typ av bud ger aktören möjlighet att ge ett "allt eller inget"-bud, vilket är användbart i de fall då exempelvis kostnaderna för att starta och stoppa produktionen är höga.

Ett blockbud kan bara antas i sin helhet och dess pris ska jämföras med det genomsnittliga spotpriset för de aktuella timmarna som blockbudet gäller. Om blockbudet är ett säljbud antas det om det genomsnittliga spotpriset för perioden är högre än priset i blockbudet, är blockbudet ett köpbud antas det om det genomsnittliga spotpriset för perioden är lägre än priset i blockbudet. Varje deltagare får skicka upp till femtio blockbud per leveransdag.

⁴⁵ EI (2006), ss 74-75.

⁴⁶ Ibid, ss 77-78.

⁴⁷ <http://nordpoolspot.com/>

Aktörerna har även möjlighet att länka samman olika blockbud. Ett blockbud kan vara länkat till maximalt tre andra blockbud. Det tredje blockbudet är då beroende av att både det första och andra blockbudet antas. Fördelen med länkade blockbud är att om kostnaderna för att starta upp produktion beror på om en annan produktion redan är igång eller exempelvis om starten av en generator på natten endast är gynnsam om samma generator är planerat att köras även på dagtid.

Flexibla timbud

Ett flexibelt timbud är ett bud om att sälja en specifik volym elenergi under en timme till ett fast pris. Flexibiliteten i budet ligger i att det inte är knutet till en specifik timme. Budet antas under den högsta prissatta timmen under beräkningstiden givet att spotpriset stiger över budets fasta pris. Denna typ av bud gör det möjligt för exempelvis större förbrukare att sälja tillbaka elenergi till marknaden under timmar då priset är som högst.

**Bilaga 4 Instruktioner för
Energimarknadsinspektionen,
Svenska kraftnät,
Energimyndigheten och
Konkurrensverket**

Förordning med instruktion för Energimarknadsinspektionen;

utfärdad den 29 november 2007.

Regeringen föreskriver följande.

Uppgifter

1 § Energimarknadsinspektionens uppgifter är att

1. ansvara för tillsynen, regelgivningen och tillståndsprövningen enligt el-lagen (1997:857), naturgaslagen (2005:403) med undantag för frågor om försörjningstrygghet enligt 8 a kap., och lagen (1978:160) om vissa rörledningar,

2. besluta i ärenden som rör myndighetens uppgifter enligt de författningar som anges i punkt 1,

3. inom sitt verksamhetsområde verka för att el-, gas- och fjärrvärmemarknadernas funktion och effektivitet förbättras,

4. följa och analysera utvecklingen på el-, gas- och fjärrvärmemarknaderna,

5. inom sitt område fullgöra uppgifter som följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/54/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG¹, ändrat genom rådets direktiv 2004/85/EG²,

6. inom sitt område fullgöra uppgifter som följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/55/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 98/30/EG³, och

7. för Sveriges räkning delta i utvecklingen av marknaderna för el och naturgas inom Norden och EU.

Samverkan

2 § Energimarknadsinspektionen ska särskilt samverka med Konkurrensverket i frågor som rör marknadsövervakning av de konkurrensutsatta energimarknaderna.

Ledning

3 § Myndigheten leds av en myndighetschef.

¹ EUT L 176, 15.7.2003, s. 37 (Celex 32003L0054).

² EUT L 236, 7.7.2004, s. 10 (Celex 32004L0085).

³ EUT L 176, 15.7.2003, s 57 (Celex 32003L0055).

4 § Vid myndigheten ska det finnas ett insynsråd som består av högst åtta ledamöter.

Anställningar

5 § Generaldirektören är myndighetschef.

Personalansvarsnämnd

6 § Vid myndigheten ska det finnas en personalansvarsnämnd.

Tillämpligheten av viss förordning

7 § Myndigheten ska tillämpa personalföreträdarförordningen (1987:1101).

Avgifter

8 § Energimarknadsinspektionen får ta ut avgifter enligt naturgaslagen (2005:403).

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008.

På regeringens vägnar

MAUD OLOFSSON

Dan Sandberg
(Näringsdepartementet)

Förordning med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät;

SFS 2007:1119

Utkom från trycket
den 7 december 2007

utfärdad den 29 november 2007.

Regeringen föreskriver följande.

Uppgifter

1 § Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) har till uppgift att på ett affärsmässigt sätt förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt, driftsäkert och miljöanpassat kraftöverföringssystem, sälja överföringskapacitet samt i övrigt bedriva verksamheter som är anknutna till kraftöverföringssystemet.

2 § Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet enligt 8 kap. 1 § ellagen (1997:857) och 1 § förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el samt enligt 7 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403) och 21 § naturgasförordningen (2006:1043). Svenska kraftnät är även elberedskapsmyndighet enligt elberedskapslagen (1997:288).

3 § Svenska kraftnät ska också

1. bygga ut stamnätet för el baserat på samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar,
2. svara för tillsyn i frågor om driftsäkerhet hos det nationella elsystemet enligt ellagen (1997:857) och förordningen (1994:1806) om systemansvaret för el,
3. främja konkurrensen på el- och naturgasmarknaderna,
4. främja forskning, utveckling och demonstration av ny teknik av betydelse för verksamheten,
5. svara för beredskapsplaneringen inom sitt verksamhetsområde under kris- eller krigsförhållanden,
6. bedriva tjänsteexport inom sitt verksamhetsområde,
7. främja dammsäkerheten i landet,
8. främja tele- och datakommunikation genom att installera och använda teleledningar, främst på stamnätet, samt genom att upplåta nätkapacitet i dessa,
9. svara för uppgifter som följer av att verket är kontoförande myndighet enligt lagen (2003:113) om elcertifikat, och
10. handlägga frågor om ursprungsgarantier enligt lagen (2006:329) om ursprungsgarantier för högeffektiv kraftvärmeel och förnybar el.

4 § I krig eller när regeringen annars bestämmer är det Svenska kraftnäts uppgift att i samverkan med övriga totalförsvarsmyndigheter tillgodose samhällets behov av elkraft genom att planera, leda och samordna elförsörjningens resurser.

När förbrukningsreglering av el införts har Svenska kraftnät till uppgift att, i den utsträckning regeringen föreskriver, svara för långsiktig planering och inriktning av elproduktionen.

5 § Svenska kraftnät ska i fråga om dammsäkerhet

1. följa och medverka i utvecklingen i landet,
2. verka för att möjligheterna att minska skador till följd av höga flöden utvecklas och tas till vara,
3. regelbundet rapportera till regeringen om utvecklingen och vid behov föreslå åtgärder,
4. uppmärksamma behovet av forskning,
5. svara för tillsynsvägledning enligt förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken, och
6. vid behov samråda med berörda myndigheter och organisationer.

Affärsverkskoncernen

6 § Svenska kraftnät och de företag där staten genom Svenska kraftnät direkt eller indirekt har ett bestämmande inflytande bildar tillsammans en affärsverkskoncern.

Ledning

7 § Myndigheten leds av en styrelse.

8 § Styrelsen ska bestå av högst sju ledamöter. I styrelsen ingår dessutom myndighetschefen och personalföreträdarna vid verket.

9 § Styrelsen ansvarar för att statens intressen som ägare tas till vara i affärsverkskoncernens företag och i andra företag där Svenska kraftnät förvaltar statens aktier eller andelar.

10 § Styrelsen ska särskilt

1. ägna sig åt den långsiktiga planeringen inom koncernen,
2. bestämma hur rapportering och samordning mellan Svenska kraftnät och koncernens företag ska ske,
3. svara för att de krav beaktas som ställs på verksamheten med hänsyn till totalförsvaret, energipolitiken, regionalpolitiken och miljöpolitiken, och
4. se till att regeringen får det underlag som den behöver för att ta ställning till omfattningen och inriktningen av verksamhetens olika delar.

Organisation

11 § Det ingår i generaldirektörens uppgifter att inom verksamheten Elberedskap själv avgöra ärenden om föreskrifter, ålägganden och övriga ärenden som rör delfunktionen Elförsörjning.

12 § Om ett styrelseärende är så brådskande att styrelsen inte hinner sammanträda för att behandla det, får ärendet avgöras genom meddelanden mellan ordföranden och minst så många ledamöter som behövs för beslutförhet.

Om detta förfarande inte är lämpligt får generaldirektören ensam avgöra ärendet. Ett sådant beslut ska anmälas vid nästa sammanträde med styrelsen.

Särskilda organ

13 § Vid Svenska kraftnät ska det finnas ett råd som har insyn i verksamheten med elberedskap (insynsråd). Rådet har till uppgift att bevaka det övriga totalförsvarets och elföretagens intressen i frågor om elberedskap. Rådet ska ges tillfälle att yttra sig i frågor av principiell eller större betydelse som rör inriktning på beredskapsåtgärder, föreskrifter och ålägganden om beredskapsåtgärder.

Rådet ska bestå av högst tolv ledamöter.

14 § Vid Svenska kraftnät ska det finnas ett råd som ska biträda affärsverket i arbetet med dammsäkerhetsfrågor (Dammsäkerhetsrådet).

Medelsförvaltning

15 § Svenska kraftnäts medel får användas för de ändamål som regeringen har fastställt i investeringsplanen och de övriga föreskrifter som avser Svenska kraftnäts verksamhet.

16 § Svenska kraftnäts medel får inte lånas ut till företag i affärsverkskoncernen utan regeringens medgivande i varje särskilt fall.

Extern revision

17 § Styrelsen ska se till att Riksrevisionen får de uppgifter som behövs för revisionen av affärsverkskoncernen.

Anställningar och uppdrag

18 § Generaldirektören är myndighetschef.

19 § Regeringen utser ordförande och vice ordförande i styrelsen.

20 § Svenska kraftnät ska bestämma antalet ledamöter samt utse ledamöterna och ordföranden i Dammsäkerhetsrådet.

Personalansvarsnämnd

21 § Vid myndigheten ska det finnas en personalansvarsnämnd.

Tillämpligheten av vissa förordningar

22 § Svenska kraftnät ska tillämpa personalföreträdarförordningen (1987:1101) och internrevisionsförordningen (2006:1228).

23 § När Svenska kraftnät avser att söka personal från företag inom affärsverkskoncernen tillämpas inte förordningen (1984:819) om statliga platsanmälningar.

Avgifter

24 § Svenska kraftnät får i affärsverksamheten ta ut avgifter, besluta om avgifternas storlek och disponera inkomsterna. Verket får även disponera inkomster från offentligrättsliga avgifter.

Undantag från myndighetsförordningen

25 § Följande bestämmelser i myndighetsförordningen (2007:515) ska inte tillämpas på myndigheten:

- 12 § om vem som ska avgöra brådskande ärenden,
- 29 § om ärendeförteckning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008, då förordningen (1991:2013) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät ska upphöra att gälla.

På regeringens vägnar

MAUD OLOFSSON

Dan Sandberg
(Näringsdepartementet)

Förordning med instruktion för Statens energimyndighet;

SFS 2007:1153

Utkom från trycket
den 7 december 2007

utfärdad den 29 november 2007.

Regeringen föreskriver följande.

Uppgifter

1 § Statens energimyndighet är förvaltningsmyndighet för frågor om användning och tillförsel av energi.

Myndigheten ska verka för att på kort och lång sikt trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor. Myndigheten ska vidare inom sitt verksamhetsområde verka för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv energiförsörjning, båda med en låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat. Myndigheten ska bidra till omställningen till ett ekologiskt uthålligt energisystem.

Myndigheten har ett samlat ansvar, sektorsansvar, för miljöfrågor med anknytning till myndighetens verksamhetsområde. Myndigheten ska inom ramen för detta ansvar vara samordnande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda parter.

2 § Statens energimyndighet ska

1. verka för rationell tillförsel, omvandling, distribution och användning av energi,

2. samordna arbetet med omställningen av energisystemet,

3. inom sitt verksamhetsområde främja forskning, utveckling, demonstration, innovation, affärsutveckling och kommersialisering, marknadsintroduktion av ny teknik och nya tjänster samt nyttiggörande av resultat från sådan verksamhet,

4. vara tillsynsmyndighet för naturgasförsörjning enligt 8 a kap. naturgaslagen (2005:403),

5. utarbета underlag för utvärdering och omprövning av de samlade energipolitiska programmen,

6. bevaka energimarknadernas och energisystemets utveckling och särskilt energiomvandlingens och energianvändningens inverkan på och betydelse för miljö och klimat samt näringslivets konkurrenskraft och den ekonomiska tillväxten,

7. följa den internationella utvecklingen inom verksamhetsområdet och främja svenskt deltagande i internationellt samarbete,

8. ansvara för officiell statistik i enlighet med vad som anges i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken,

9. bevaka att Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2422/2001 av den 6 november 2001 om ett gemenskapsprogram för energieffektivitetsmärkning av kontorsutrustning¹ följs,

10. för Sveriges räkning, som nationell expertmyndighet för de projektbaserade mekanismerna gemensamt genomförande och ren utveckling, ansvara för att formellt godkänna klimatprojekt i enlighet med beslut 16/CP.7 och 17/CP.7 under Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändring,

11. verka för en ökad användning av förnybara energikällor, särskilt vindkraft, vid produktion av el,

12. inom sin verksamhet för en effektiv energianvändning, beakta behoven av funktionalitet, hanterbarhet och andra konsumentaspekter vid utformning av märkning och tekniska standarder samt vid provning av energianvändande utrustning, och

13. ha ett särskilt sektorsansvar för miljömålsarbetet.

3 § Myndigheten ska fullgöra Sveriges uppgiftsskyldighet enligt dels kapitel V i avtalet om ett internationellt energiprogram (IEP) som undertecknades i Paris den 18 november 1974 (SÖ 1975:50), dels rådets direktiv 68/414/EEG av den 20 december 1968 om en skyldighet för medlemsstaterna att inneha minimilager av råolja och/eller petroleumprodukter², ändrat genom rådets direktiv 98/93/EG³.

Myndigheten ska planera, samordna, och i den utsträckning som regeringen föreskriver, genomföra ransoneringar och andra regleringar som gäller användning av energi. I frågor om planering och samordning ska myndigheten samråda med Krisberedskapsmyndigheten.

4 § Statens energimyndighet är kontoföringsmyndighet enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsätter. Myndigheten har till uppgift att, tillsammans med Naturvårdsverket, löpande informera verksamhetsutövare och allmänheten om handelssystemet.

5 § Statens energimyndighet får inom sitt verksamhetsområde utföra uppdrag åt andra. För uppdrag åt andra än regeringen ska ersättning tas ut.

Ersättningen fastställs efter grunder som bestäms av myndigheten.

Ledning

6 § Myndigheten leds av en myndighetschef.

7 § Vid myndigheten ska det finnas ett insynsråd som består av högst åtta ledamöter.

¹ EGT L 332, 15.12.2001, s. 1 (Celex 32001R2422).

² EGT L 308, 23.12.1968, s. 14 (Celex 31968L0414).

³ EGT L 358, 31.12.1998, s. 100 (Celex 31998L0093).

Särskilda organ

8 § Vid Statens energimyndighet ska det finnas ett råd (programråd) i den verksamhet som följer av att myndigheten är tillsynsmyndighet enligt lagen (2004:1196) om program för energieffektivisering.

Programrådet har till uppgift att främja ett effektivt genomförande av program för energieffektivisering. Rådet ska

1. ges möjlighet att yttra sig i ärenden om föreskrifter som myndigheten utfärdar som tillsynsmyndighet enligt lagen om program för energieffektivisering,
2. verka för fördjupad samverkan med berörda företag och myndigheter om programmets utveckling, och
3. ges möjlighet att yttra sig över energimyndighetens årliga rapportering av programmet till regeringen.

9 § Programrådet består av en ordförande och tio andra ledamöter. Myndighetens chef ska vara ordförande i programrådet. Ledamöterna utses av Statens energimyndighet.

10 § Vid Statens energimyndighet ska det finnas ett råd för internationella klimatprojekt. Rådet ska bereda Energimyndighetens ärenden om godkännande av deltagande i sådana projektverksamheter som regleras i förordningen (2004:1205) om handel med utsläppsrätter och lämna förslag till beslut, om

1. projektverksamheten avser byggande av vattenkraftverk med en produktionskapacitet som överstiger 20 megawatt,
2. Energimyndigheten är ensam investerare i projektverksamheten,
3. projektverksamheten avser gemensamt genomförande i Sverige, eller
4. sökanden har begärt det.

Energimyndigheten får även i andra fall ge rådet tillfälle att yttra sig i en fråga om godkännande av deltagande i en projektverksamhet.

11 § Rådet för internationella klimatprojekt består av en representant för var och en av myndigheterna Statens energimyndighet, Naturvårdsverket, Verket för näringslivsutveckling och Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete. Regeringen utser ledamöter och suppleanter för en bestämd tid. Energimyndighetens representant är rådets ordförande.

Rådet är beslutfört när representanter för samtliga berörda myndigheter är närvarande.

Beslutande organ

12 § Vid Statens energimyndighet ska det finnas en beslutande nämnd, Energiutvecklingsnämnden. Nämnden har till uppgift att inom myndighetens verksamhetsområde

1. verka för fördjupad samverkan med näringslivet om forskning, utveckling och demonstration och
2. besluta om stöd till forskning, utveckling och demonstration enligt förordningen (1998:222) om statligt stöd till energiforskning, förordningen (1998:653) om statligt stöd till energiteknik och förordningen (1998:654) om energiteknikbidrag.

13 § Energiutvecklingsnämnden består av myndighetens chef och tio andra ledamöter. Myndighetens chef är nämndens ordförande.

Nämnden är beslutför när ordföranden och minst fem andra ledamöter är närvarande.

Nämnden får i arbetsordningen eller i särskilda beslut överlåta åt myndighetens chef, eller åt den tjänsteman denne sätter i sitt ställe, att avgöra ärenden eller grupper av ärenden.

14 § Energiutvecklingsnämndens ärenden avgörs efter föredragning.

Ärenden som avgörs enligt 13 § tredje stycket behöver dock inte föredras.

15 § Energiutvecklingsnämnden ansvarar för sina beslut. Energiutvecklingsnämnden ansvarar för sin verksamhet inför myndighetens ledning.

16 § Myndighetens ledning ansvarar inför regeringen för att Energiutvecklingsnämnden tilldelas medel och resurser i övrigt för sin verksamhet samt för att verksamheten bedrivs författningsenligt och effektivt samt att den redovisas på ett tillförlitligt sätt.

Rapportering

17 § Statens energimyndighet skall i fråga om sitt miljömålsarbete enligt 2 § 13 rapportera till det miljömålsråd som finns inom Naturvårdsverket och samråda med rådet om vilken rapportering som behövs.

Anställningar och uppdrag

18 § Generaldirektören är myndighetschef.

19 § Andra ledamöter i Energiutvecklingsnämnden än myndighetens chef utses av regeringen för en bestämd tid.

Personalansvarsnämnd

20 § Vid myndigheten ska det finnas en personalansvarsnämnd.

Tillämpligheten av viss förordning

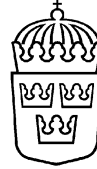
21 § Statens energimyndighet ska tillämpa personalföreträdarförordningen (1987:1101).

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008, då förordningen (2004:1200) med instruktion för Statens energimyndighet ska upphöra att gälla.

På regeringens vägnar

MAUD OLOFSSON

Dan Sandberg
(Näringsdepartementet)

Förordning med instruktion för Konkurrensverket;

utfärdad den 29 november 2007.

Regeringen föreskriver följande.

Uppgifter

1 § Konkurrensverket är förvaltningsmyndighet för konkurrensfrågor och den offentliga upphandlingen.

2 § Konkurrensverket ska verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna och marknadens aktörer.

3 § Konkurrensverket ska fullgöra de uppgifter som följer av

1. konkurrenslagen (1993:20),
2. 16 kap. 7 § lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och 16 kap. 9 § lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster,
3. lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling,
4. lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler,
5. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., och
6. 3 a och 3 b §§ konkurrensförordningen (1993:173).

4 § Konkurrensverket ska utöver vad som följer av 3 §

1. uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i offentlig och privat verksamhet, lämna förslag till konkurrensutsättning och till regelreformer samt följa upp utvecklingen på konkurrensområdet,
2. avge yttranden enligt 23 § förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation,
3. inom sina tillsynsområden och i lämplig omfattning utfärda allmänna råd,
4. samla in och bearbeta uppgifter för statistikändamål, och
5. när verket från allmän domstol eller Marknadsdomstolen får en kopia av en dom eller ett slutligt beslut som gäller tillämpningen av artikel 81 eller artikel 82 i EG-fördraget utan dröjsmål översända domen eller beslutet till Europeiska gemenskapernas kommission.

5 § Konkurrensverket ska till Europeiska gemenskapernas kommission

1. senast den 31 mars varje år överlämna en förteckning över vilka offentliga företag inom tillverkningsindustrin och holdingföretag som omfattas av rapporteringsskyldighet enligt 8 § lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., och

2. årligen, och senast inom nio månader efter det att företagets räkenskapsår gått till ända, överlämna handlingar och annan ekonomisk information om sådana företag som sägs i 1.

Konkurrensverket ska vidare, om kommissionen begär det, överlämna information från en öppen eller en separat redovisning enligt 3 och 4 §§ samma lag. Detsamma gäller annan information som behövs för att utvärdera dessa redovisningar.

6 § Konkurrensverket ska bidra till den internationella utvecklingen på konkurrens- och upphandlingsområdena. Verket får vid behov samverka med motsvarande myndigheter i andra länder.

På upphandlingsområdet ska Konkurrensverket bistå Regeringskansliet inom ramen för det europeiska och nordiska samarbetet.

7 § Konkurrensverket får, när det är nödvändigt för genomförandet av avtal mellan Danmark, Island, Norge och Sverige om samarbete i konkurrensfrågor, på eget initiativ eller efter förfrågan lämna ut uppgifter till konkurrensmyndigheterna i Danmark, Island och Norge utan hinder av sekretess enligt sekretesslagen (1980:100).

Uppgifter som lämnas ut enligt första stycket får i det enskilda fallet förenas med villkor för användandet, om det krävs med hänsyn till den enskildes rätt eller från allmän synpunkt.

8 § Konkurrensverket ska i lämplig omfattning informera företag, upphandlande myndigheter, upphandlande enheter och andra berörda om

1. avgöranden i konkurrens- och upphandlingsärenden,

2. tillämpningen av konkurrenslagen (1993:20), lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, och

3. Europeiska gemenskapernas konkurrens- och upphandlingsregler.

Konkurrensverket ska främja ett konkurrensinriktat synsätt och verka för en enhetlig tillämpning av de nationella upphandlingsreglerna.

Konkurrensverket ska ge länsstyrelserna sådant underlag som de behöver för sina uppgifter på konkurrensområdet.

9 § Innan Konkurrensverket väcker talan om konkurrensskadeavgift enligt 26 § konkurrenslagen (1993:20) eller talan om en företagskoncentration enligt 34 a eller 36 §§ samma lag, ska den som avses med talan få tillfälle att yttra sig. Detta gäller dock inte i brådskande fall eller om det annars finns särskilda skäl.

10 § Konkurrensverket ska sträva efter en effektiv samverkan med myndigheter, länsstyrelser och andra berörda aktörer och bör vidare samråda med de myndigheter som berörs av verkets förslag till åtgärder.

Ledning

11 § Konkurrensverket leds av en myndighetschef.

Särskilda organ**Rådet för forskningsfrågor**

12 § Till Konkurrensverket är ett råd för forskningsfrågor knutet. Rådet har till uppgift att stimulera forskningen på konkurrens- och upphandlingsområdet samt att tillföra verket sådana resultat från utvecklingen främst inom de ekonomiska och juridiska vetenskaperna som kan ha betydelse för verksamheten.

Rådet ska delta i beredningen av ärenden om fördelning av medel från anslaget för konkurrens- och upphandlingsforskning. Beslut i sådana frågor fattas av Konkurrensverket efter förslag av rådet.

13 § Rådet för forskningsfrågor består av myndighetschefen, som är ordförande, och högst tio andra ledamöter, vilka utses av Konkurrensverket.

Rådet för upphandlingsfrågor

14 § Till Konkurrensverket är ett råd för upphandlingsfrågor knutet. Rådets medlemmar utses av verket bland personer som har erfarenhet av offentlig upphandling eller sakkunskap i upphandlingsfrågor.

Rådet ska utgöra ett forum för erfarenhetsutbyte i fråga om såväl allmänna upphandlingsfrågor som frågor om behovet av åtgärder för att stödja utvecklingen mot en effektiv offentlig upphandling.

Anställningar och uppdrag

15 § Generaldirektören är myndighetschef.

Personalansvarsnämnd

16 § Vid Konkurrensverket ska det finnas en personalansvarsnämnd.

Tillämpligheten av viss förordning

17 § I administrativa ärenden ska Konkurrensverket tillämpa personalförordningen (1987:1101).

Avgifter

18 § Konkurrensverket får mot ersättning utföra uppdrag åt Regeringskansliet, andra myndigheter samt åt kommittéer och utredare.

Konkurrensverket får ta ut avgifter för varor och tjänster med stöd av 4 § första stycket avgiftsförordningen (1992:191) utan hinder av den begränsning som följer av andra stycket samma paragraf.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2008, då förordningen (1996:353) med instruktion för Konkurrensverket ska upphöra att gälla.

2. Ledamot i Rådet för forskningsfrågor som har utsetts före ikraftträdandet kvarstår som sådan ledamot under den tid som han eller hon har utsetts för.

På regeringens vägnar

MAUD OLOFSSON

Dan Sandberg
(Näringsdepartementet)

Kungsgatan 43
Box 155
631 03 Eskilstuna
Tel 016-16 27 00
www.ei.se